Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…най 1921 оной …ын 21-һээ гарана. | № 138 (18461) | 1990 оной июниин 16, суббото | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй XXVIII съездын делегадта үгэ үгтэнэ

ЭТИГЭЛ НАЙДАБАРИИН ХҮСЭН ЕХЭ

Амос Климович Разуваев Кабанскын районой Татаурово һууринда 1937 оной июниин 8-да түрэһэн юм.Ород. Нютагайнгаа дунда һургуулиие амжалтатайгаар түгэсхоод, Буряадай хүдөө ажахын институдай ветеринарна факультедтэ һурахаяа орожо, 1960 ондо дүүргэһэн. Институдай һүүлээр Бэшүүрэй совхоздо 3-дахи отделениин ветеринарна врачаар, удаань ажахын ахамад врачаар, гурбадахи отделениие эрхилэгшээр ажаллаа. Эмхидхэхы, хүтэлбэрилхы шадабаритай энэ мэргэжэлтэн Бэшүүрэй районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхоздо ахамад ветврачаар, удаань 1974 онһоо Хёпгын совхозой директорээр хүдэлөө. Һүүлээрнь Бэшүүрэйнгээ совхоздо бусажа, ахамад ветеринарна врачаар, 1982 онһоо тус ажахын директорээр ажаллана.

Амос Климович 1965 онһоо КПСС-эй гэшүүн. Тэрэ партиин Бэшүүрэй райкомой гэшүүн, Бэшүүрэй райсоведэй арадай депутадаар һунгагданхай.



— Россин коммунистнуудай партиин конференциин хүдэлмэридэ хабаадалсахатнай гээшэ. Энэ хуралдаанда ямар «үргэбшэтэй» ошохотнай гээшэб!

— Үнэнииень хэлэхэ болоо һаа, үргэбшэмни ехэ. Нэн түрүүлэн, «Росси» гэһэн ганса үгэ соо ямар ехэ шиидхэгдээгүй тон шухала, хүн бүхэнэй сэдьхэл бодолые дайраһан, аргагүй хүндүүлхэй асуудалнууд багтанхай гээшэб? Табан жэлэй саада тээ энээн тухай хэлэхэ эрхэгүй байгаабди. Хүбилган шэнэдхэлгын ашаар демократи, олондо нюусагүйгөөр мэдээсэлгэ үргэдэжэ, хүн бүхэн сэдьхэжэ ябаһанаа сэхэ руунь хэлэхэ аргатай болобо ха юм. Би хүдөө нютагта ажаһуудаг, ёһотойл хүдөөгэй хүн аабзаб даа. Теэд энэ наһан соогоо хүдөө нютагуудай «хүгжэлтые» өөрынгөө нюдөөр хараабб, өөр дээрээ мэдэрээб. Саарһан дээрэ гоёон татажа бэшэхэдэ, юуншье һаа, һайнаар харагдадаг, ойлгогдодог гээшэ. Үнэн дээрээ хүдөө нютагнай (хүдөө ажахымнай тэндэхи нютагай байдалһаа эхитэй байха) мүнөө тон тулюур түйган байдалтай. Саашадаа урдынхидал муу хангалга, дэмжэлгээр энэ һалбари эрид хүгжэхэгүй. Һая түбэй «Правда» газетэдэ уншахадамни, мүнөө амгалан тайбан сагта Россидамнай 700 мянган һуурин, тосхонуудай 580 мянганиинь үндэһөөрөө үгы хэгдээ гэжэ бэшэгдэнхэй байбал. Жэл бүри Россин карта дээрэһээ гурбан мянган үлүүтэй һуурин хосоржо байна. Минии һанахада, Москвагай юридическэ эрдэмэй доктор Г. Литвинова һарюу буруу бэшээгүйл байха. Энээнһээ гадна манай Россин республикын газар дайдаһаа ой модон, газарай гүн соохи ашагта малтамалнууд, шулуун нүүрһэн, нефть, газ болон бусад түүхэй эд хэрэгсэлнүүд даншье һаа эзэн бусаар, шэргэшэгүй булагһаа абтаһан мэтээр абтана. Хэрбээ Россин зон энэ зөөридөө бодото эзэн байгаа һаа, иимэ доройтонги, үгытэй ядуу, тулюур түйган байдалтай байхагүй һэн. Эдэ бүгэдэ асуудалнууд болохоёо байгаа Россин коммунистнуудай партиин конференци дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ гээд хүлеэнэб.

— Коммунис партиин ерээдүй тухай ямар бодомжотойбта!

— Би хорин табан жэлэй туршада Коммунис партиин гэшүүн ябанаб. Советскэ Союзай Коммунис партида анхан мэдүүлгэ бэшэжэ ороһонһоо хойшо мүнөө хүрэтэрээ хараа зорилгонуудтань этигэдэг, найдадагби. Мүнөө партияа үндэһөөрнь хубилган шэнэлхэ саг тулаа. Центральна Комитедэй, Политбюрогой гарғаһан алдуу эндүүнүүдһээ боложо партиимнай нэрэ хүндэ бууран алдаа. Мүнөө юундэб даа дээрэ бэшэ, харин доогуур зэмэтэйшүүлые бэдэрдэг гуримтай болошонхой. Үнгэржэ ерэхэдээ, юрын коммунистнуудай бата нэгэдэлээ бэхижүүлээгүйһөө уламжалан, партимнай досооһоо һандарна гэхэ дуратайшуул ЦК-да, Политбюродо бии. Сэхыень хэлэбэл, «загаһан тархиһаа үжэдэг» гэһэн арадай сэсэн үгэ бии. Саашадаа Коммунис партиингаа нэрэ хүндые үргэхэ, бэхижүүлхын тула үргэн олон зоной этигэл, найдалай хүсэндэ түшэглэхэ болонобди. Тиимэ хадань гансашье партиина эхин организацинуудай зэргые албан хойрог ябадалтайшуулһаа, үгэсэгшэдһөө сэбэрлэхэ бэшэ, мүн ЦК-гай болон Политбюрогой зэргэ сэбэрлэхэ саг тулаа. Гүрэнэй, мүн уласхоорондын хэмжээнэй асари ехэ алдуу эндүү гаргаһан партиина олон хүтэлбэрилэгшэд гэм зэмээ мэдэрэнгүй, ямаршье харюусалгада хабаадуулагданагүй. Эдэ бүгэдэ алдуу эндүүень хаража, өөр дээрээ үзэжэ байһан арад зондо партимнай ямар шарайтайгаар харагдана хаб? Иимэ тобшолол хэжэ шадаа һаа, коммунис партиингаа ерээдүйе һайн тээшэнь хубилгаха аргатайбди.

— Партиина аппарат тухай дэлгэрэнгыгээр хэлсэдэг болоо. Энэ талаар тодорхой баримтатай шүүмжэлэлнүүдшье үсөөн бэшэ. Та энээн тухай ямар бодомжотойбта!

— Большевигүүд тухай, хүдөө нютагуудта совет засаг тогтоожо, түрүүшын хамтын ажахынуудые байгуулжа байһан коммунистнууд, комсомолшууд илангаяа комиссарнууд тухай кинофильмүүдые харахадаа, мүнөөнэй партаппарадай хүдэлмэрилэгшэдые, түлөөлэгшэдые зэргэсүүлхэ дурамни хүрэдэг. Тэрэ үедэ үнэхөөрөө хатуу зоригтой, эсэхэ, айхые мэдэхэгүй коммунистнууд ажалладаг байгаал даа. Манай Бэшүүр нютаг иимэ хүнүүдээр баян һэмнай. Холоһоо жэшээ болгохоор баримта бэдэрэлтэгүй, түрэл Шэбэртэдэмнай совет засагай түлөө ами наһаяа хайрлангүй үгэһэн тэрэл үеын коммунистнууд. олон бии байгаа.

Мүнөө аппарадайхид ямар гээшэб? Зонтой хөөрэлдэхэһөө байха зоной дунда ябахыень харахагүйт. Обкомһоо гү, али райкомһоо ерэһэн зарим түлөөлэгшэд зондо партиин мүнөө үеын политика тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ ойлгуулхын орондо һү, мяхан тухай, адууһа малай ашаг шэмэ тухай һурагшалаад, дээхэнүүр шэнжэлэлгэ хээд, долёобор хургаяа ёдогошуулан заабари үгөөд ябаха дуратай байдаг. Иимэ хүнэй хойноһоо арад зон дахаха, ябаха гү? Хай даа, үгыл байха. Минии һанахада, илангаяа партаппарадайхид арсалдаатай үргэн ехэ хөөрэлдөөнэй, үгэ андалдалгын газарта заабол бэйлсажа, хам оролсохо ёһотой. Тиихэдээ эндэ гансашье өөһэдөө тулалдаха бэшэ, мүн бии байгаа коммунистнуудаа толгойлон, үнэн зүбые хамгаалалсаха уялгатай. Олон политическэ партинуудай мүндэлжэ байгаа мүнөө үедэ партаппарадайхиднай урдынгаа гуримаар дүүрэжэ, һажажа һууҺаяа болиһой гэхэ байнаб. Тобшолон хэлэбэл, КПСС-эй политика зохёон байгуулха талаар үргэн ехэ хөөрэлдөө, үгэ андалдаа, референдум үнгэргэхэ гурим хэрэглэдэггүй байһамнай хойшолонтойл ха. Хэрбээ парти доторхи бүхы ажалаа үргэн арад зонтоёо нягта холбоотойгоор ябуулдаг болоо һаамнай, байдалнай хубилхал һэн.

Вл. ЖИГЖИТОВ
бэшэжэ абаба.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

…ШЭР ХҮНДЭ …ӨРЭЛДӨӨНҮҮД

…парламентда эко… реформын асуу… хүшэр хүндэ хөө… болоно. Пред…за, нэгэдэлнүүд …зургаануудһаа на… …абаха тухай хуулиин …парламентаринуудай …хэлэгдэ табигдаа. …проектые 4 дахин …хэлсэһэн, үгэ хэлэл… …гаран депутадууд байгаа. Ашаг ол… …й түлөө налогой …хэмжээн тухай гол …хиин дүүгаар ба… …һэн. Түрүүн ду… ёһоор, тэрэнэй … бэшэ, харин 45 …оо гээд һануулая. …дай хамтын засе… …э зуурэа, урда …һэн ажаглалта… … дурадхалнуудые …эн хуулиин проект… …аһан заһабаринууд …өөр мэдээсэхын ту… А. Н. Саунинда ту… һуугша А. И. Лу… …үгөө.

…нуудые оруулһан …уудаһан болоһон …улиин проект соо статья тоологдоно. … ба бюджетнэ… …ажалай, сэнгүүдэй …ы политикын асуу… …комиссинууд, ара… …нуудай Соведүүдэй …, хүтэлбэриие ба …өөһэдыгөө хүтэлбэ… …жөөлгын, мүн хуу… …далнуудаар комите… …эй Министрнүүдэй хамта тэдээн дээ… … байгаа.

… предприятинуудай …ндэ хабаатай ху… … шухала заһаба… …тоодо ороно гэжэ …э нэрлэбэ. Арен… …а налог тохолгодо …ада тээхи хандаса …приятинуудтай, зөө… … түхэл янзануудтай, … гүрэнэй зөөритэй … эрхэ байделда тэ… …дэг байгаа. Тэдэ… …ндал адли, 45 про… …энэй налог түлэхэ, …энэ түлбэри оруул… … һэн. Тиигэбэл, бу… … ашаг олзо абаха

…бюджедтэ 22 про… …энэй, харин респуб… ба нютагай бюдже… … процент налог саа… … оруулха дүримые … баталаа.

… проектын статья … зүбшэн хэлсэхэдэ, …ска комитедүүд бо… …миссинуудай, прави… … түлөөлэгшэд нэгэтэ …икрофондо ошожо, …то асуудалнуудта ха… … байгаа. Шэнэ проек… …ын авторнуудта эти… …рүүлэгшээр һуугша …баатай болоо һэн.

Бүхы предприятинууд болон һалбаринуудай ехэ документ болгон, тус проектые баталан абаха гэһэн бодомжо баһал хүндэтэй.

Түһаламжын шэнэ шэнэ эмхи зургаанудта налогой талаар хүнгэлэлтэнүүдые бии болгохо эрилтэ табиһан депутадуудта СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Л. И. Абалкин иигэжэ харюусаба:

Ямаршье хүнгэлэлтэ гээшэ ниитэ союзна социальна программада зорюулагдаха мүнгэнэй хэмжээе бага болгодог. Чернобыльдохи АЭС-эй гэнэ усалай хойшолонгуудые усадхалга, Хара бэшэ хүрьһэтэй нютагуудай харгынууд ба олон бусад социальна программанууд бии. Үргэмжын элдэб зорилгоор ашаг олзынгоо зарим хубиие предприятинуудай үгэхөөр бэлэн байһые али болохоор дэмжэхээр. Теэд тэдэнэр өөһэдынгөө ашаг олзоһоо үгэдэг байг лэ. Нютагай, республиканска ба союзна бюджедүүдтэ ашаг олзоһоо 45 процент хэмжээнэй налог түлөөд, харин үлөөшэ 55 процентын хахадыеншье үгэжэ байг лэ. Харин гүрэнэй мүнгэ хэрэглэжэ, һайн болохо гээшэ дэн бэлэн.

Зургаадахи статья тушаа үгэ булялдаан дүүгаа үгэлгөөр дүүрэжэ, эсэстэнь дурадхагдаһан найруулгатайгаар баталагдан абтаһан байна. 2—3 статьяһаа бэшэ бусад бүхы статьянуудые шэнээр зүбшэн хэлсэнгүй, сесси баталаа. Һайнаар хүдэлһэнэйнь түлөө тус документые бэлдэһэн комитедтэ түрүүлэгшээр һуугша баярые хүргөө. Тэрэнэй һанамжаар, 1991 оной январиин 1-һээ хуули баталан абтажа, хүсэндөө оруулагдаха ёһотой. (СССР-эй Верховно Соведэй тогтоолоор хараалагдаһан дүримүүдһээ бэшэниинь).

Урда тээнь хэлсэһэнэй ёһоор, һанаа зэгээл охээр зобооһон хилээмэнэй ба хилээмэнэй зүйлнүүдэй розничнэ шэнэ сэнгүүдые бии болгохо тухай асуудалые депутадууд зүбшэн хэлсэжэ эхилээ. Парламентын ба правительствын түлөөлэгшэд бүхэли һүниндөө, үглөөгүүр тогтоолой шэнэ проект дээрэ хүдэлжэ, энэ асуудалые шиидхэхэ хоёр шэнэ арга мүндэлһэн байна.

Үнэ сэнгүүдые зайлашагүй дээшэлүүлхэ шухала гэжэ зарим депутадуудай баталһан байгаашье һаань, депутадуудай диилэнхи олонхинь энэ шиидхэбэриие дэмжээгүй. Шанга үгэ булялдаанай эсэстэ парламентска комитедүүд болон комиссинуудай дурадхаһан тогтоолой проектые Верховно Совет баталан абаба. Хилээмэнэй ба хилээмэнэй зүйлнүүдэй сэнгүүдые ехэ болгохо тухай асуудал союзна ба автономито республикануудай Верховно Соведүүд ба правительствануудтай хамта зүбшэн хэлсэжэ, союзна парламентын намарай сессиин үзэмжэдэ табихые СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгагдаа.

Энэ үдэр гурбадахи сессиие түгэсхэхэ, зүблэхэ зүйлэй үлэһэн асуудалнуудые хаража үзэхые депутадууд шиидхэбэ. Верховно Соведэй зарим комитедүүдэй болон тэрэнэй палатануудай комиссинуудай бүридэлдэ оруулагдаха хубилалтанууд тэдэнэй тоодо ороһон байна.

Барилгын ба архитектурын асуудалнуудаар комитедэй түрүүлэгшын уялгануудһаа сүлөөлхэ тухай Б. Н. Ельцинэй гүйлтые депутадууд хангаба. Энэ тушаалда Ю. Т. Комаров һунгагдаа. В. Л. Лапыгинай гүйлтэ бариһантай хамта, оборонын ба гүрэнэй аюулгүйе сахиха асуудалнуудаар комитедэй түрүүлэгшын уялгануудһаа сүлөөлэгдэбэ. Комитет эдэ уялгануудые бэелүүлгые Л. В. Шаринда даалгаа. Арадай эрдэм һуралсалай ба хүмүүжүүлгын талаар шэнэ комитет бии болгогдоо. Эрдэм ухаанай, арадай эрдэм һуралсалай, соёлой ба хүмүүжүүлгын талаар комитедһээ гаргагдажа, тэрэ амяраа болоо. В. Н. Беляев тэрэнэй түрүүлэгшээр һунгагдаба.

О шско областиин хилэ дээрэ болоһон үйлэ хэрэгүүдтэ, Донбассай шахтёрнуудай коллективүүдэй эрилтэнүүдтэ, Совет Армиин ажабайдалай зарим асуудалнуудта хабаатай мэдээсэлнүүдые эдэ регионуудай ба эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд хэлэһэн байна.

Союзна ба автономито республикануудай гүрэнэй засагай дээдын зургаануудта хандаһан Хандалга нэгэн дүүгаар баталан абтаа. Ниитэ союзна сүлөөтэ ба адли тэгшэ эрхэтэй дэлгүүр байгуулха талаар хамтаараа бүтэмжэтэйгөөр ажаллахын тула хүсэлэл оролдолгонуудаа нэгэдүүлхыень СССР-эй Верховно Совет тэдэниие уряална. Иимэ дэлгүүр союзна шэнэ хэлсээнэй гол асуудал болохо ёһотой гэжэ тэмдэглэгдээ.

СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ сессиин дүнгүүдые согсолһон байна. Тэрээн дээрэ хуулиин 30 документ, олон тогтоолнууд баталан абтаһан байгаа. Зөөри, газар, нютагай өөрын захиргаан, налогой гурим тухай хуулинууд, социальна байгуулгатай холбоотой, мүн, бусад асуудалнууд хаража үзэгдөө. Эдэ бүгэдын бүхы республиканудтай хамта союзна шэнэ хэлсээ баталан абаха талаар ехэ хүдэлмэриин үндэһэ һуури болохо байһаниинь сохом.

Хэгдэхэ хүдэлмэри үшөө ехэ. Ерэхэ сесси дээрэ хуулиин 30 проект зүбшэн хэлсэгдэхэ ёһотой. Гуримшуулагдадаг дэлгүүрэй харилсаануудта шэлжэн оролготой хамта бүлэг асуудалнууд хаража үзэгдэхэ. Шухала асуудалнуудые хаража үзэхын тула комитедүүд болон комиссинууд августын 20-доор суглараха зэргэтэй. Харин сентябрьда энэл залдаа дүрбэдэхи сессидээ булта суглараха болонобди гэжэ А. И. Лукьянов хэлэбэ.

(ТАСС).

РСФСР-эй Верховно Соведэй сесси

РОССИН ПАРЛАМЕНТ ХҮДЭЛНЭ

Июниин 14-дэ палатануудай амяраа заседани дээрэ шанга үгэ булялдаанууд боложо, Республикын Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй сааг үргэлжын комиссинууд, РСФСР-эй Верховно Соведэй комитедүүд бүридхэгдэбэ. Палатануудай байгууламжые, тооё, комитедүүд болон комиссинуудай хүдэлмэриие, тэдэнэй хуулиин ажал ябуулгын шэглэлые депутадууд нарин наар зүбшэн хэлсэбэ.

Палатануудай заседаниинуудай залнуудта тодорхой олон дурадхалнууд хэлэгдээ. Комиссинууд ба комитедүүдэй дурадхагдаһан списогтэ олон нэмэлтэнүүд оруулагдаһан байгаа. Хойто зүгэй үсөөн тоотой арадуудай хэрэгүүдые, гэмтэ ябадалтай тэмсэлэй, нютагһаа зугадан гарагшадай асуудалнуудые, территориально-национальна байгуулгатай ба нацинууд хоорондын харилсаануудай асуудалнуудые эрхилхэ парламентаринуудай бүлэгүүдые байгуулха хэрэгтэй гэжэ депутадууд хэлэбэ. Автономито республиканудай, областьнууд ба округуудай социально-экономическа хүгжэлтын асуудалнуудые хаража үзэхэ комисси баталха, түлишын-эльшэ хүсэнэй нөөсэнүүдээр, энэрхы сэдьхэлэй асуудалнуудаар комитедүүдые байгуулха гэжэ дурадхагдаһан байна.

Хүдэлмэриин түрүүшын үдэрэй дүнгүүдые согсолхо зуураа, заседаниинуудта депутадууд элдэб олон һанамжануудые хэлээ гэжэ тэмдэглэгдээ. Бүхы дурадхалнуудые бэелүүлхын аргагүй ааб даа. Юуб гэбэл, тэдэнэй зариманиинь гүнзэгы удхатай, палатануудай хүдэлмэриин хараа шугамые үндэһөөрнь хубилгаха болоно. Тиимэһээ ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой.

Үдын һүүлээр палатануудай түрүүшын хамтын заседани болоо. РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Б. Н. Ельцин тэрэниие хүтэлһэн байгаа.

Палатын комиссинууд болон комитедүүдые бүридхэхэ тухай асуудалые хаража үзэһэн Национальностьнуудай Соведэй заседаниин дүнгүүд тухай тэрэнэй түрүүлэгшэ Р. Г. Абдулатипов хөөрэжэ үгэбэ. Национально-гүрэнэй байгуулалтын ба нацинууд хоорондын харилсаануудай талаар; автономито республиканудай, областьнуудай, округуудай ба үсөөн тоото арадуудай социальна ба экономическа хүгжэлтын асуудалнуудаар; соёл, хэлэ, национальна ёһо заншалнуудые хүгжөөхэ, түүхын угай баялигуудые хамгаалха асуудалнуудаар гурбан сааг үргэлжын комисси байгуулагдаа. Саашанхи хүдэлмэридөө палатануудай адли эрхэтэй, комитедүүдэй болон комиссинуудай адли тоотой байлгые хараада абаха шухала гэжэ түрүүлэгшээр һуугша онсолон тэмдэглэбэ.

Энэл асуудалаар хэгдэһэн хүдэлмэри тухай Республикын Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Исаков мэдээсэбэ. Палатын хүдэлмэриин зургаануудые бүридхэхэ талаар хэдэн дурадхал депутадуудһаа ороһон аад, нэгэниинь шье парламентаринуудаар баталагдаагүй.

Удаань РСФСР-эй Верховно Соведэй комитедые байгуулха асуудалаар дурадхалнуудые депутадууд зүбшэн хэлсэжэ эхилээ. Июниин 15-да сесси хүдэлмэрөө үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

КПСС-эй Московско городской организациин XXVIII конференци нээгдээ. Партийна органуудта сэхэ, нюусаар, мүн али нэгэнэйнь шэлэгдэхэ гуримаар һунгагдаһан 1200 шахуу делегат тэрээндэ хабаадана: М. С. Горбачев, Н. И. Рыжков, В. А. Крючков ба Д. Т. Язов конференциин делегадууд болоно. Политбюрогой бусад гэшүүд ба гэшүүндэ кандидадууд, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнууд тэдэнэй хүдэлмэридэ хабаадана.

МОСКВАГАЙ ГОРОДСКОЙ ПАРТКОНФЕРЕНЦИДЭ

Конференци хоёр шатада үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Түрүүшын шатада съездын урдахи документнүүдэй проектнүүд зүбшэн хэлсэгдэхэ, партиин хүтэлбэрилхы зургаануудта кандидадууд дэбжүүлэгдэхэ байна. Элидхэлшэ — КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь Ю. А. Прокофьев городской партийна организациин ажал ябуулга шангаар шэнжэлжэ. КПСС-эй хараа шугамые тодорхойлходоо, бодото байдалые үндэһэ болгохо хэрэгтэй гэжэ тэрэ онсолон зааһан байнэ.

XXVIII съездэдэ ниислэлэй партийна организациин хараа шугамай проект делегадууд хаража үзэхэ ёһотой. Партийна организацинуудта, делегадуудай клубуудта, комиссинуудта, горкомой бюродо ба пленум дээрэ, хэблэлдэ хэлэгдэһэн һанамжанууд тэрээн соо хараада абтаа юм.

Партиие шэнэдхэхэ гээшэ гол асуудал болоно гэжэ конференци дээрэ нэгэнтэ бэшэ хэлэгдээ. Партийна ажабайдалда демократи саашадань үргэдхэхэ гээшэ онсо удхатай гэжэ делегадууд тэмдэглээ.

КПСС-эй шэнэдхэгдэхэ арга боломжотой, дэбжэлтын ба реформонуудай, социальна үнэн зүб байдалай ба ажалшадаа хамгаалгын парти боложо шадаха байһанда коммунистнууд этигэнэ.

Июниин 15-да конференци хүдэлмэрөө үргэлжэлүүлбэ.

(ТАСС).

БУРКООПСОЮЗАЙ АЖАЛ ЯБУУЛГЫЕ БУРУУШААЛГА

Хүдөө ажахын ба бусад продукци тушааһан хүнүүдтэ үргэн хэрэглэмжын эд бараа худалдаха дүримүүдые Буркоопсоюзай правлени 1990 оной майн 10-най 44-дэхи номерой тогтоолоор баталһан байгаа.

Иимэ адли сэнтэй бэшэ андалдалга тушаа хүдөөгэй ажалшад зүбөөр дураа гутана.

Жэшээнь, 1 килограмм холимол тэжээл худалдажа абахын тула 5 килограмм һү, «Жигули» түхэлэй автомашинын түлөө —2,5 тонно мяха, автомобилиин шинын түлөө — 50 килограмм, бензинээр хүдэлдэг хюрөөгэй түлөө 150 килограмм мяха хүдөөгэйхид бэлэдхэгшэдтэ худалдаха зэргэтэй. Мүнгэндэ оруулхада, хүдөө ажахын продукциин хэмжээн промышленна эд бараанай үнэ сэнгүүдһээ һураггүй үлүү болоно. Тиихэдээ мяха тушааһан хүнүүд 3 ба тэрээнһээ үлүү жэл андалдаанай эд бараа хүлеэхэ ёһотой.

Буркоопсоюзай правлениин иимэ ажал ябуулгые буруушааажа, союз хоорондын, һалбариин (агропромышленна комплексын) тоосоото һунгалтын конференцинүүд, республикын бусад суглаанууд дээрэ колхоз, совхозуудай коллективүүдэй түлөөлэгшэд нэгэнтэ бэшэ хэлэһэн юм. Гэбэшье Буркоопсоюзай хүтэлбэрилэгшэд тэдэнэй хэлэһэн үгэнүүдые тоонгүй, дээрэ нэрлэгдэһэн тогтоолоор промышленна эд бараанай түлөө тушаагдаха хүдөө ажахын продукциин хэмжээе улам ехэ болгоһон байха юм.

Буркоопсоюзай правлениин ажал ябуулгые эрид буруушааха зуураа, шууд хэмжээнүүдые абажа, Буркоопсоюзай правлениин тогтоолые болюулхыень АПК-гай профсоюзай эдэбхитэдэй суглаан Профсоюзуудай соведэй хүтэлбэрилэгшэдтэ ба Буряадай АССР-эй правительствада хандана.

Хүдөө нютагуудта хүдөө ажахын продукцяар андалдаха гуримаар худалдагдадаг хоморой промышленна эд бараанай хубиие тодорхойлхыень арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудта даалгаха.

Тус Буруушаалгые республиканска газетэнүүдэй хуудаһануудта, мүн «Профсоюзай һониндо» толилхо.

Агропромышленна комплексын профсоюзай эдэбхитэдэй суглаан дээрэ 1990 оной июниин 8-да баталагдан абтаа.

ШАГНАЛ

Партийна органуудта олон жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь, республикын ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө пенсионер Даши Мункуевич **Цыреновые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

Барилгада ехэ хубитаяа оруулһанайнь, Тарбагатайн районой Николаевский посёлогто шулуу бутаргадаг завод болон карьерые болзорһоонь урид ашаглалгада тушаалгые хангаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба:

Евсиков Сергей Васильевичые — «Бурятводмелиорация» нэгэдэлэй Үдын оньһожоруулагдамал нүүдэл колонныя слесарь-сантехник,

Рулёв Игорь Геннадьевичые — «Бурятводмелиорация» нэгэдэлэй Левобережныя оньһожоруулагдамал нүүдэл колонныя хабсаргагша.

…ИН АРЕНДАТОРНУУДАЙ СЪЕЗД

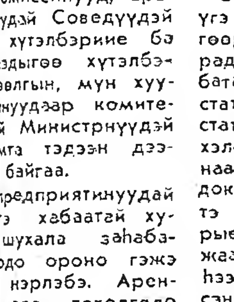
…да РСФСР-эй Арен…дай холбооной эм… … съезд болобо. Рос…ндаторнуудай регио… ба һалбариин холбоо… арендна предприяти… коллективүүдые, арен…маар хүдэлдэг эрхэ… …итын шэнэ эмхи нэ…

…й Арендаторнуудай …й Президент, СССР-эй арадай депутат, СССР-эй АН-эй гэшүүн-корреспондент П. Бунич арендна хүдэлөөндэ ушардаг асуудалнууд тухай тодорхойгоор хөөрэбэ. Правительствын программа соо предприятинуудые гүрэнэй мэдэлэй бэшэ болгохо болзорнууд дэн ехэ унжагайруулагдана гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. П. Буничай һанамжын ёһоор, экономическа шэнэ харилсаануудта орохын тула 15 жэл хэрэгтэй болохогүй.

Арендна коллективүүд тушаа налогой политикые зөөлэрүүлгэдэ шэглүүлэгдэһэн ажал ябуулга тухай СССР-эй Арендаторнуудай холбооной президент съездын делегадуудта мэдээсэбэ.

Съезд РСФСР-эй арендаторнуудай холбооной устав зүбшэн хэлсээ.

(ТАСС).



…СР-эй 46-ДАХИ …ЕМПИОНАТ

…э булялдаалгын ба…гаар СССР-эй тү…үри эзэлхын түлөө … мүрысөөн уржа… Улаан-Үдын хүүргын … хэрэгсэлнүүдэй засоёлой-спортивна …лекс соо баярай ор… байдалда нээгдэбэ. … ехэ мүрысөөе нээл… баяр ёһололдо Бу… …й АССР-эй партийна, совет болон ажахын хүтэлбэрилэгшэд, профсоюзай ба комсомолой хүдэлмэрилэгшэд, спортын эдэбхитэд болон ветеранууд, барилдаанда дуратайшуул олоороо хабаадаһан байгаа.

Буряад орондо дүрэ булялдаалгын барилдаае үргэнөөр хүгжөөлгэдэ, бэлигтэй бэрхэ, онсо өөрын арга дүрэтэй хүбүүдые бэдэрэн оложо, зүбөөр һурган хүмүүжүүлхэ талаар ехэ габьяатай тренернүүдтэ үндэр нэрэ зэргэнүүд олгогдоһон байха юм.

СССР-эй 46-дахи чемпионат дээрэһээ манай корреспондентнүүдэй хэһэн репортаж мүнөөдэрэй номерой гурбадахи хуудаһанда толилогдоо.



КПСС-эй ЦК-гай Платформын болон партиин Уставай проектнүүдые зүбшэн хэлсэнэбди

ПАРТИИН БҮРИДЭЛЫЕ ҺАЙЖАРУУЛХЫЕ ОРОЛДОНО

Мүнөө үедэ Захааминай районой партийна организацинуудта КПСС-эй документнүүдые — партиин ЦК-гай Платформын болон шэнэ Уставай проектые зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлжэ байна. Энэ талаар 51 эхин парторганизацинуудта суглаанууд үнгэргэгдөө. Илангаяа Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай, Енгорбойн совхозой, редакци ба типографиин, оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй филиалай, хэлхеэ холбооной узелай, дотоодын хэрэгүүдэй таһагай, 1, 2, 3-дахи дунда һургуулинуудай партийна организацинуудта тэдэ шухала документнүүд эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэгдээ. Эндэһээ хэрэг ёһоной, тодорхой хэдэн дурадхалнууд оруулагдаа.

Гэхэтэй хамта Далахайн, Михайловкын, Хамниин совхозуудай, эдеэ хоолой предприятиин, хэдэн дунда һургуулинуудай партийна организацинуудһаа дурадхалнууд оруулагдаагүй. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, тус организацинуудта эдэ документнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ хайша хэрэгээр хандаба гээшэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ партиин райкомдо, «Ажалай туг» газетын редакцида хубилган шэнэдхэлгын ба партиие шэнэлэлгын талаар һанамжанууд, ажаглалтанууд, дурадхалнууд олоор орожо байнхай. Тэдэнэр удха шанараараа, хараа бодолоороо, партийна организацинуудай урда табигдаһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ ямар холбоотой байһаараа онсо шалгарна.

Сэгнэлтэнүүд элдэб янзаар үгтэнэ. Энэшье ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, һанамжануудые нюултагүйгөөр хэлэхэ гээшэ мүнөө сагта хуулита байха ушартай. Хэлэхэ юумэтэй, партиин хуби заяанай түлөө үнэн сэхэ һаналаа табидаг, партийна организацинуудай дүршэл шадабариие үргэжэл, һайжаруулха, һанал баримталдаг, партийна шугамые эрид шангаар хамгаалдаг хүнүүдые, КПСС-эй марксистско-ленинскэ үзэл сурталай эмхидхэлэй үндэһые һандаруулан доройтуулха һэдэлгэ гаргадаг этэгээдүүдтэ эрид сохилто үгэдэг коммунистнуудые партиин райкомой бюро хэзээдэшье бухы талаһаань дэмжэжэ байха.

Районой коммунистнууд КПСС-эй ЦК-гай Платформын проектые зүбшэн хэлсэхэдээ, партиин ЦК-гай, КПСС-эй райкомой нэрэдэ иимэ дурадхалнуудые, һанамжануудые оруулба. КПСС-эй ЦК-гай нэрэдэ:

1. Энэрхы ёһото, демократическа социализм туйлаха замые платформо соо тодорхойгоор элирхэйлхэ, ороноо хүшэр хүндэ байдалһаа гаргахын тула холын хараатай зорилгонуудай хажуугаар партиин түрүүшын ээлжээнэй хараа шугамые тодорхойлхо.

2. Партийна ба Совет засагай хүдэлмэрилэгшэдэй онсо хүнгэлэлтэнүүдые болюулха.

3. Партийна хиналтын комитедые КПСС-эй ЦК-гай мэдэлһээ гаргаха, тэрэниие гансал съездэ тоосоотой болгохо. Мүнөө иимэ хубилалта областной болон районно партийна организацинуудта бэелүүлхэ.

4. Партиин мүнгэн зөөри гаргашалгын проектые жэл бүри эхин парторганизацинуудта зүбшэн хэлсэжэ байха. Дээдын органуудта оруулха мүнгэ өөһэдөө мэдэхэ, гэшүүнэй түлбэриин зарим хубиие өөрынгөө дураар гаргашалха эрхэ эхин парторганизацинуудта олгохо.

5. Олониитэдэ мэдээсэл дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдэр табигдаһан шухала асуудалнуудаар партиин болон гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдтэй саг үргэлжэ хөөрэлдөө эмхидхэхэ.

КПСС-эй райкомой нэрэдэ иимэ дурадхалнууд оруулагдаба: 1. Пассажирнуудые хангалга һайжаруулха талаар хэмжээнүүдые абаха. Закаменскһаа түбэй городуудта ошохо билетүүдые бронёор захилга эмхидхэхэ.

2. Арад зонһоо худалдан абтаһан эдеэ хоолые районой совхозуудай гүрэнэй түсэб дүүргэлгэдэ оруулдаг ябадалые болюулха, тэдэниие зондо худалдаха.

3. Эдеэ хоол хубаарилгые шэнээр хараха, ниитын эдеэ хоолой жасые хороожо, талоноор үгтэдэг нормо нэмэхэ. Эдеэ хоол абадаг персональна пенсионернүүдэй хүнгэлэлтэнүүдые болюулхэ тиигэжэ ажалай ба дайнай ветерануудта, инвалидуудта үгтэдэг нормо нэмэхэ. Эдэ дурадхалнуудые харахыень, тодорхой шиидхэбэринүүдые абахыень райсоведэй гүйсэдкомдо даалгаха.

4. Зэдын комбинадай парткомой болон партиин райкомой аппарадые үсөөрүүлхэ тухай асуудал хаража үзэхэ.

5. Нютагай хэблэлээр ба радиогоор партийна органуудай дутуу дунданүүдые харуулһан материалнуудаар партиин райкомой зүгһөө бодото харюу үгэжэ байха.

6. Видеосалонуудай ба залуушуулай клубуудай хүдэлмэриие хинаха. Социализмын үзэл сурталда харша фильмүүдые харуулхаяа болихо.

7. Партиин райкомой хүтэлбэрилэгшэдэй албанай транспортые хубиингаа хэрэгтэ хэрэглэлгые, квартира болон хоморой болоһон эд бараануудые албаар албанай тушаал хэрэглэлгые огтолон болюулха.

Оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй филиалай коммунистнууд 300 түхэригһөө дээшэ салин абадаг хүнүүдһээ һара бүри гэшүүнэй түлбэри 1,5 процент абадаг болохо, тэрэшэлэн партиин Уставай эхин парторганизацинуудай гэшүүдэй түлбэриин 50 процентые өөһэдтөө үлөөхэ эрхэ олгохо тухай асуудалнуудые дэмжэхэ дурадхал оруулба. Мүн бусадшье парторганизацинууд гэшүүдэй түлбэриин хахадыень эхин парторганизацинуудай мэдэлдэ орхихо гээд дурадхаһан байна. Райгүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай коммунистнууд гэшүүдэй түлбэриин 75 процентые парторганизацинуудта орхихо, инвалид боложо пенсидэ гарагшадһаа түлбэри абахагүй гэжэ дурадхаба.

Олон коммунистнуудай КПСС-эй гэшүүндэ абаха асуудалые партийна эхин организацинуудта өөһэдөө гүйсэд шиидхэхэ эрхэ олгохо тухай дурадхалнуудыө оруулба. Хэдэн парторганизацинууд кандидадай стажһаа заатагүй арсаха гээд дурадхана. Юуб гэхэдэ, коммунистнууд партида таараһагүй хүнүүдые өөрынгөө зэргэдэ абахагүй бшуу.

Харин Енгорбойн совхозой, райгүйсэдкомой болон райкомой коммунистнууд кандидадай стаж заатагүй байха ёһотой гэбэ. Юуб гэхэдэ, энэ партида орохо шалгалта болохо зэргэтэй. Хэдэн парторганизацинууд КПСС-эй гэшүүндэ абалгые нюусаар дуугаа үгэлгөөр үнгэргэхэ, партийна билетэй хажуугаар КПСС-эй гэшүүнэй тэмдэг бии болгохо, пенсионернүүдһээ партиин гэшүүнэй түлбэри абахагүй, партийна суглаануудта дураараа ябаха эрхэ тэдээндэ олгохо гээд дурадхаа.

Мүн таби наһа гүйсэһэн коммунистнуудые гэшүүнэй түлбэриһөө, партиин саг үргэлжын даабаринуудһаа сүлөөлхэ, эхэнэрнүүдэй 20 жэлэй, эрэшүүлэй 25 жэлэй партийна стажтай болоо һаань, хүндэтэ коммунистнууд гэжэ тоолохо дурадхалнуудшье бии. Цахирай совхозой парторганизаци ажалша коллективэй зууршалгые коммунистнуудай нэгэ рекомендацитай адли гэжэ тоолохо гээд һанамжа хэлэбэ.

Олон эхин парторганизацинууд партийна суглаануудые шухала болоһон сагта, тиихэдээ кварталай туршада нэгэһээ үсөөн бэшэ үнгэргэжэ байха, харин цеховэ парторганизацинуудта суглаануудые шухала сагта үнгэргэхэ гээд дурадхана.

Партиин бүридэл тухай дурадхалнууд хэлэгдэхэдээ, партийна аппарат бүдүүлигээр шүүмжэлхэ, үнгэрүү ехээр хороохо тухай мэдүүлгэнүүд олоор үзэгдэбэ. Харин бидэнэр эдэ асуудалнуудта бодолготой зүб сэгнэлтэ үгэхэ, манай ниитэ-политическэ ушар ёһые, мүнөөнэй байдалые сэсэн мэргэнээр хараада абаха зэргэтэйбди. Аппарат хороохо, дүй дүршэлыень хубилган бэлжүүлхэ заатагүй хэрэгтэй болонхой. Теэд энээниие бодомжотойгоор бэелүүлхэ шухала.

Энэ талаар 3-дахи һургуулиин коммунистнууд обкомой болон райкомуудай штадуудые бодомжотойгоор хороохо гэжэ дурадхаба. Зүгөөр районой больницын партийна организаци партиин райкомой аппарадые 6 хүн, КПСС-эй обкомые 12 хүн болотор хорооха гээд дурадхаа. Энэнь ямар үндэһэ баримтатай байгаа юм — мэдэгдэнэгүй. Заһабариин-механическа заводой коммунистнууд социально-экономическа таһаг болон хиналта-шалгалтын комисси сүлөөлэгдэһэн түрүүлэгшэтэйгээр бии болгохо дурадхал оруулба.

Съездын урда тээхи документнүүдые шудалалга районой партийна организацинуудта үргэлжэлһөөр. Энээнтэй хамта эхин парторганизацинуудта областной партийна конференциин болон XXVIII съездын делегадуудые һунгалга тон эдэбхитэйгээр үнгэргэгдэбэ. Партийна эхин организацинуудһаа XXXV областной партконференциин 22 делегат, съездын хоёр делегат һунгагдаба. Партконференциин делегадуудай 6-ниинь үйлэдбэри дээрэ хүдэлнэ, тэрэнэй дунда 9 хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд, 2 багша, партийна комитедэй 4 секретарь бии. Эдэмнай булта хэдэн хүнүүд соо-һоо шэлэгдэжэ һунгагдаа.

Партиин политикые амжалтатайгаар урагшань ябуулхын, районой социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхахын, сугларһан социальна асуудалнуудые шиидхэхын тула Захааминай бүхы коммунистнууд, партийна бэшэшье хүнүүд, комсомолшууд болон залуушуул ажал хэрэгтээ амжалтануудые туйлахые оролдоно. Съездын нээгдэтэр үсөөн үдэр үлэбэ. Коммунистнуудай хүлеэһэнэй ёһоор болохоёо байһан партийна ехэ хуралдаан хубилган шэнэдхэлгые хурдадхаха, партиин шэнэ хүсэ абаха съезд болохо ёһотой.

В. ПОРХОЕВ,
КПСС-эй Захааминай райкомой нэгэдэхи секретарь.

Табан жэлэй габшагай барилганууд

АНХАРАЛ ХАНДУУЛХА САГ ЕРЭЭ

Гусиноозерскын ГРЭС-эй барилгашадай гол зорилго гэхэдэ, станциин энергоблогуудые барижа, ашаглалгада тушаалга болоно. Мүнөө табан энергоблок хүдэлгэгдэнэ, зургаадахинь баригдажа байна. 5-дахи энергоблогто болоһон гэнэ усалые усадхалгада барилгашадай ехэнхи хүсэн эльгээгдэжэ, зургаадахидань барилга-хабсаралгын ехэ хүдэлмэри хэгдэнэгүй. Тиин генподрядчик, захил хэгшэд энэ барилга тухай мартаа ха гэһэн бодол түрүүлнэ. Үбэл болотор гэнэ усалай хойшолонгуудые усадхаха хэрэгтэй, гэбэшье энергоблогой барилга тухай мартаха ёһогүйбди гэжэ «Востокэнергомонтаж» трестын Гусиноозерскын хабсаралтын управлениин ахалагша прораб В. К. Зверев тоолоно.

— Зургаадахи энергоблогой барилга дээрэ хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ байнабди. Мүнөө блогой котел хабсаргагдана. Энэмнай тон орёо, хүшэр хүндэ хүдэлмэри гээшэ. Теэд тон таагүй эрхэ байдалда хабсаргагдажа байна. Юуб гэхэдэ, котелой хабсаргагдажа байһан цехэй талмай уйтан, бага юм. Тиигэжэ һанаһанда хүрэмөөр, түргэнөөр энэ хүдэлмэри хэхэ арга олдоногүй. Гадна табадахи энергоблогые һэльбэн заһабарилгада олонхи хүдэлмэришэднай эльгээгдэжэ, байдалнай бүришье хүндэ болоо. Генподрядчик, захил хэгшэд энэ блогой барилгада ямаршье анхарал хандуулнагүй гээ һаа, алдуу болохогүй. Барилга хэхэдэ эгээл энэ таатай үедэ блогой барилгада эршэтэйгээр хүдэлхын орондо мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. Тиин саашадаа гээгдэлээ хүсэлдүүлхын тула үнжэн, хонон хүдэлхэ болонобди. Иимэ эрхэ байдалда блок һайн шанартайгаар хабсаргагдахагүй. Генподрядчигай, захил хэгшэдэй зүгһөө анхаралай багаар хандуулагдадаг байбашье түхэрезн сүүдхын туршада гурбан халаанда хүдэлхэ гэжэ шиидэбди. Барилгын техникэ, материалнууд, хүнүүд манда дуталдана. Тиигэбэшье гэнэ усалай хохидолые усадхалгада үдэр бүри хүнүүдые, техникэ эльгээнэ.

Асуудал: Валерий Константинович, хоёр объект дээрэ нэгэ доро хүдэлхэ арга боломжо үгы байба гээшэ гү?

Харюу: Сэхыень хэлэхэдэ, иимэ арга боломжо тон бага. Илангаяа хүдэлмэришэд олоор дуталдана. Энэ котелой барилга дээрэ 200—250 хүн хүдэлхэ ёһотой аад, мүнөө оройдоол жараад слесарь ажаллажа байна. Гадна барилгын техникэ, түхеэрэлгэнүүд дуталдана. Эдэ бүгэдэ барилгын эршэ дэлисэдэ, шанарта тон ехэ нүлөө үзүүлнэ.

Асуудал: Гэбэшье юумэнэй дуталдажа байгаашье һаа, зургаадахи энергоблогой барилга зогсоогдоогүй ха юм даа. Мүнөө барилга ямар байдалтай гээшэб, ашаглалгада тушаагдахаар хэзээ бэлэн болохоб?

Харюу: 1991 ондо тус энергоблок ашаглалгада тушаагдажа, элшэ хүсэ үйлэдбэрилжэ эхилхэ ёһотой. Тэрэ болотор үсөөн саг үлөө гээшэ. 5-дахи энергоблогые һэльбэн заһабарилга тон шухалашье һаань, энэ блогой барилга түргэдхэхэ хэрэгтэй. Үбэлэй үедэ үрэ бүтээсэтэйгээр хүдэлхын тула мүнөө хэрэгтэй бүхы хүдэлмэри хэгдэнэ, нөөсэ арга боломжонууд бэдэрэгдэнэ. Үбэл болотор 100 тонно шэгнүүртэй гурбан блок котелдо хабсаргаха ёһотойбди.

Зургаадахи энергоблогой барилгада ямаршье анхарал хандуулагдахагүйдэ олон зомнай ажалһаа гаража ошоо. Гэбэшье эгээл үнинэй ажаллажа байһан, харюусалгатай хүдэлмэришэд үлэнхэй. А. А. Джафаров, Н. А. Поздняков, В. Г. Поздеев, А. М. Гоменюк, А. И. Дьяченко гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадануудай коллективүүд оролдосотойгоор ажаллажа байна.

З. СУСЛОВА хөөрэлдөө хэбэ.

ДҮН СОГСОЛОГДОО

Үнгэрһэн жэлэй малай үбэлжэлгын үедэ «Георгиевский» совхозой Амагалантын һү һаалиин фермын коллектив сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ талаар яһала амжалтатай хүдэлжэ гараа. Эндэхи малшад нёдондо жэлэй октябрь һарын эхиндэ өөһэдынгөө үйлэдбэриин суглаан дээрэ үбэлэй-хабарай һарануудӑй туршада фермэрээ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1600 килограмм һү һааха гэһэн үндэр социалис уялга абаһан байха юм. Эдэнэр мүнөө хэлэһэндээ хүрөө гэхэ гү, али абаһан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлжэ шадаа.

Тус фермын һаалишад энэшье жэлдэ һү һаалияа дээшэлүүлжэ ябана. Үнгэрһэн табан һарын дүнгөөр амагалантынхид үнеэн бүриһөө 1733 килограмм һү үйлэдбэрилжэ, бэшэн сооһоо онсо шалгаран гараба. Энэнь район соогоо эгээл үндэр дүн болоно бшуу. Фермын түрүү һаалишан М. Б. Ширапова даб дээрэ үнеэн бүриһөө 2060 килограмм һү абажа амжаба. Малшад Ц. Д. Цыбикова, Р. Н. Дымбрылова, Ц. Е. Гармаева гэгшэд үнеэн бүриһөө 1770—1658 килограмм һү һаагаад байна.

Мүнөө эндэ үнеэн бүриһөө сүүдхын туршада 12 килограмм һүн абтана.

Б. ЖАМБАЛОВ,
агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай Хориин райкомой түрүүлэгшэ.



ЗАЛУУ ОЁДОЛШОН

Оёдолой «Туяана» нэгэдэлдэ һаянай хүдэлжэ байһан аад, ажалайнгаа арга дүрэ олоһон хүнүүд олон юм. Эдэнэр мэргэжэлэй талаар конкурснуудта эдэбхитэйгээр хабаададаг. Залуу оёдолшон Наташа Молчановае эдэнэй тоодо нэрлэмээр.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. Молчанова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

КПСС: СЪЕЗДЫН ЭХИЛТЭР ГУРБАН ДОЛООН ХОНОГОЙ УРДА

КПСС-эй XXVIII съездын ба Россин партийна конференциин һая нээгдэһэн хэблэлэй түбтэ совет ба гадаадын оронуудай журналистнуудтай түрүүшын уулзалга болобо. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн В. А. Медведев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат Г. П. Разумовский, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Ю. А. Манаенков тэрэндэ хабаадаба.

Хэблэлэй түбэй хүтэлбэрилэгшэ, КПСС-эй ЦК-гай үзэл сурталай таһагые даагша А. С. Капто пресс-конференциие нээбэ.

Съездэ ба Россин партконференцидэ бэлдэхэ ба үнгэргэхэ бүхы асуудалнууд ехэ политическэ удха шанартай. болоо гэжэ уулзалга дээрэ В. А. Медведев хэлэбэ. Съездын ба конференциин бэлэдхэлэй комиссида, тэдэнэй хүдэлмэриин бүлэгүүдтэ эдэ асуудалнууд бэлдэгдэнэ гэжэ тэрэ мэдээсэбэ.

Партиин XXVIII съездэ бэлдэхэ комисси гол документнүүдые бэлдэнэ. Тэрэ найман бүлэг боложо хубааранхай. Зохихо материалнуудай проектнүүдые бэлдэлгэдэ съездын шэнээр һунгагдаһан делегадууд үргэнөөр хабаадуулагдана. Съездын урда тээхи үгэ буляалдаанай дүнгүүдые хараада абаха, ажаглалтануудые, дурадхалнуудые хэрэглэхэ гэжэ комисси оролдоно.

Арадай депутадуудай Соведүүдтэ һунгагдаһан коммунистнууд партийна бүлэгүүдтэ нэгэдэхэ гэһэн дүрим партиин парламентска эдэбхитэй ажал ябуулгада туһалха байна. Шэнэ зургаае — союзна республикануудай компартинуудай түлөөлэгшэдэй совет байгуулхаар хараалагдана.

Июниин 19-дэ нээгдэхэ Россин партконференци тухай хэлэхэ зуураа, хоёр асуудал зүблэхэ зүйлдэ табигдахаар дурадхагдана гэжэ В. А. Медведев мэдээсэбэ. Эдэнь гэбэл, Россин Коммунис парти байгуулха, мүн КПСС-эй ЦК-гай Платформын ба партиин Уставай проектнүүд тухай асуудал болоно. КПСС-эй ЦК-гай Россин бюрогой түрүүлэгшэ М. С. Горбачевой хэхэ элидхэл соо эдэ асуудалнууд найруулагдаха юм.

(ТАСС).

ҺҮ, МЯХАНАЙ ЭЛБЭГЖЭХЭ ХАҺ

Зулгы дулаан зунай бэлшээриин хаһа эхилжэ, республикымнай колхоз, совхозуудай һаалиин фермэнүүдэй, малай гүүртэнүүдэй, хонидой отарануудай, адуушадай бригадануудай коллективүүд энэ үедэ бага гаргашатайгаар ехэ продукци абажа үйлэдбэрилхэеэ шанга тэмсэлдэ оробо. Буряадай Статистикын республиканска управлениин суглуулжа согсолһон тоо, мэдээнүүдые зэргэсүүлэн харахада, үнгэрһэн табан һарын хугасаа соо 228703 центнер адууһа малай, шубуунай мяхан үйлэдбэрилэгдэжэ бэлэдхэгдээ. Тэрэ тоодо 10097 центнер адуунай мяхан гүрэндэ тушаагдаһан байна. Энэ үедэ Баргажанай, Бэшүүрэй, Яруунын, Загарайн, Захааминай, Иволгын, Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй, Ахын, Хойто-Байгалай, Тэрбагатайн районууд мяха үйлэдбэрилжэ худалдалгынгаа хэмжээе нёдондонойхиһоо нилээд дээшэлүүлээ. Тиихэдэ республикымнай бүхы районууд сооһоо Бэшүүрэй, Захааминай районуудһаа адуунай мяхан ехээр абтаһан байха юм.

Буряад оронойимнай колхоз, совхозууд болон ажахынууд хоорондын предприятинууд сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ талаар яһала урагшатай байба. Жэшээлбэл, жэлэй эхинһээ хойшо бүхы хорин районой арбан дүрбэниинь һү үйлэдбэрилгэеэ нёдондоной энэ үеынхиһөө горитойгоор дээшэлүүлжэ шадаа. Тиин гэһээ Баунтын, Зэдын, Иволгын, Кабанскын, Хэжэнгын, Түнхэнэй районуудта сагаан эдеэ үйлэдбэрилгэнь нёдондоной хэмжээндэ хүргэгдөөгүй. Гадна энэ жэлдэ айл зонһоо үлүү гараһан һү тушаажа абаха хүдэлмэри байгша ондо эмхитэйгээр ябуулагдана. Тусхайлбал, үнгэрһэн жэлэй табан һарада бүхыдөө 5166 центнер һүн суглуулагдажа абтаһан һаа, энэ жэлэй эхинһээ хойшо 6391 центнер продукци гүрэндэ тушаагдаа. Айл зонһоо үлүү гараһан һү тушаажа абаха хүдэлмэри Баргажанай, Захааминай, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Прибайкалиин районуудта эмхидхэгдээгүй байһаар.

Мүнөө зунай бэлшээриин хаһа сагта үнеэдэй һү шэмэ дээшэлжэ, айл зонһоо хэрэглэмжэһээ үлүү гараһан һү ехээр суглуулха арга боломжо алдагдахаяа байна. Тиимэһээ нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд иимэ зүйлэй продукци ехээр суглуулха хүдэлмэри һайнаар эмхидхэхэ, хинан шалгаха уялгатай. Колхознигуудта, совхозуудай, хамһабариин хүдөө ажахынуудай, эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэришэдтэ, саад ургуулагшадай нэгэдэлнүүдэй гэшүүдтэ, республикын бүхы ажалшадта КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй республикын газетэнүүдтэ толилуулһан Хандалгые зон һайшаан дэмжэжэ угтаа юм. Ушарынь хадаа республикымнай харьяата нютагуудта, хото городуудта, һуурин, тосхонуудта ажаһуудаг айл зонуудай дунда гахайн поршоонхо, дальбаараануудые худалдажа абаад тэнжээхэ дуратайшуул олон байгаа. Жэшээлбэл, байгша оной эхин табан һарада республикымнай гахай ... рилдэг ажахынууд ... 21364 поршоонхо ... байна. Тиихэдэ 432515 ... раа, 2078 тугал, 11332 ... хүнүүдэй хубиин ажа... далдагдаба. Саашадаа ... айл зондо гахайн порш... тугал, хурьган худалда... түсэблэгдэнхэй. Тиим... биингаа ажахыда ... лэй мал, гахай ... дуратайшуул уридшалан ... бэлэдхэл хэхэ болоно.

Байгша оной июнин ... байдалаар республи... ажахынуудта гахай, ... гарза хоролтодо ороо... үзэгдөөд байна. Нэгэ... талха тарилаанай зүйл, ... жээлэй дуталдаһан ... мүн бэлшээридэ малай ... хахар ногооной үшөө ... байһанһаа уламжалан, ... мал, хонин гарзална. ... хойлбол, нёдондо табан ... соо 7670 үхэр гарзалһан ... байгша ондо 8819 үхэр ... ролтодо ороо. Мүн гахай... дай гарза хоролто үсөөрү... дэзгүй, үнгэрһэн жэл... хэмжээндэ байха юм. Илан... Хяагтын районой ажахы... та 289 үхэр, 226 гахай ... доной энэ үеынхиһөө ... гарзалаад байна. Үхэр ... гарза Баунтын, Бэшүүрэй, ... дын, Загарайн, Хурамхаанай, ... Хяагтын, Прибайкалиин, ... гын, Хориин, Хойто-Байгалай ... районуудта нёдондоной ... жээнһээ үлүүлэгдээ. Ива... Мухар-Шэбэрэй, Түнхэнэй ... онуудта гахайнууд олоор ... залоа.

Энэ хугасаа соо хони, ... гадай гарзалалга бусад ... малда орходоо үсөөн ... Диилэнхи районуудай ... нууд хони, хурьгадаа ... ондо оруулжа, ногоон ... гаргаа ха юм. Эндэ нэн ... лэн ажалай эмхидхэлэй ... гуримай аша үрэ элеэр ... дана. Ажалаа арендын ... ративна подрядай гүр... эмхидхэһэн хонишодой ... дануудта харюусалгань ... хубилаа.

Байгша ондо адуу мори... гарзалалга ехэ байгаа. ... нёдондо энэ үе соо 54... гарзалһан һаа, байгша оной ... бан һарада 819 морид ... байна. Адуу моридой ... га бүхы районуудта ... Нэн түрүүлэн тэжээлэ... гагдаагүй дээрэһээ ... ондо ороһон адуу мори... барай хахир сагые ... даагүй бшуу. Саашадаа ... хынуудта энэ дутагдал ... усадхагдажа, зохихо хэмжэ... нүүд абтаха гээд хүлеэ...

Үнгэрһэн энэ хугасаа со... республикымнай районууд... адууһа малай, гахай, шубуун... тоо толгой олошоруулха ... бөө дүүргэхэ талаар горитой ... ажал ябуулагдаа, ... даһааршье. Мүнөө ажахы ... хэндэ хадалиг холын бэлшээр... дэ бэлшээжэ таргалуулха ... лай гүүртэнүүд шэнээр бүри... хэгдэжэ отогтоо ошонхой ... Тэрэшэлэн зунай сагта һү... ехээр үйлэдбэрилжэ, һайн ш... нартайгаар гүрэндэ тушаа... тэмсэл үргэдэнэ. Тобшолбол... республикымнай малшад, ... нишод, һаалишад болон адуу... шад зунай сагта бага гаргаша... тайгаар ехэ продукци абаж... бэлэдхэхэ арга боломжой... дүүрэнээр хэрэглэхын тула... бүхы хүсэеэ элсүүлнэ.



ДААБАРИЯА ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭНЭ

С. М. Кировэй нэрэмжэ... заводто ажалай түрүүшүүд... В. И. Фефелова, И. Д. Миха... лова гэгшэдые булта хүдэлмэ... ришэд мэдэдэг юм. Тэдэнэр... олон жэл соо амһартада ша... жан гүйлгэдэг (эмальдадаг) ... цехтэ хүдэлмэрилхэдөө ... үрэ дүн харуулжа, оло дахин ... заводойнгоо, районойнгоо... Хүндэлэлэй самбарта гарга... даһан, олон грамотануудаар ... шагнагдаһан байна.

Нүхэр В. И. Фефелова ни... тын хүдэлмэридэ эдэбхитэй... гээр хабаададаг юм. Илангаяа ... залуушуулые хүмүүжүүлхэ, ... һургаха хэрэгтэ ехэхэн оро... долго гаргадаг.

В. И. Фефелова Г. Д. Ми... хайлова хоёр даабаряа дун... да зэргээр 150 процент ... бэелүүлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. И. Фефе... лова (зүүн гарһаа) Г. Д. Ми... хайлова хоёр.

В. ГАРМАЕВАЙ фототекст.

МУЙСКЫН РАЙОНҺОО МЭДЭЭСЭНЭ

ТАКСИМОГОЙ ШЭНЖЭ ШАРАЙ ХУБИЛНА

Буряад оронойимнай эгээл зүүн хойто зүгтэ оршодог Муйскын районой түб—Таксимо посёлогой шэнжэ шарай үдэр хоногой ошохо тума хубилна, болбосон түхэлтэй болоно. Эндэ байрын гэрнүүд, социально-соёлой байшангууд ербын бодоно. Таксимо посёлогой барилгада «Нижнеангарсктрансстрой» трестын 670-дахи, 694-дэхи поезднуудай, «ЛатБАМстрой», «БеларусьБАМстрой» колонноонуудай хүдэлмэришэд хабаадалсажа, олон миллион түхэригэй барилга хэнэ. Жэшээнь, «БеларусьБАМстрой» колоннын барилгашад эндэ табан дабхар гэрнүүдые барижа, һайн шанартайгаар ашаглалгада тушаана. «ЛатБАМстрой» колоннын хүдэлмэришэд түмэр замай вокзалай гоё һайхан байшан барижа дүүргээд, мүнөө худалдаа наймаанай түбэй магазинай корпус бодхоожо эхилбэ. Таксимо посёлогой барилга үргэлжэлһөөр.

Залуу посёлогой үйлсэ, талмайнуудые асфальтаар хушаха зорилготойгоор эндэ завод баригдажа эхилһэн юм. Байгша оной майн 20-до түрүүшын асфальт гаргагдаба. Таксимо посёлогой үйлсэ, талмайнуудые асфальтаар хушаха хүдэлмэри барилга - хабсаралгын 694-дэхи поездын хүдэлмэришэд эхилбэ.

— Байгша ондо 907 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэхэ хараа түсэб зохёонхойбди. Үйлсэ, талмайнуудые асфальтаар хушаха бригада эмхидхэнхэйбди. Энэ бригадамнай 14 хүнһөө бүридэнэ. Эрхим түрүү хүдэлмэришэд В. П. Квитко, И. М. Коломийца, М. С. Беликов болон бусад түрүүшын лэ үдэрһөө эрхим һайнаар ажаллажа, үдэртөө дунда зэргээр 200—250 метр үйлсэ асфальтаар хушажа, даабаряа үлүүлнэ. Бидэ ойрын сагта гол шухала үйлсэ, талмайнуудые асфальтаар хушаха зорилготойбди,— гэжэ барилга-хабсаралгын 694-дэхи поездын ахамад механик А. Н. Набиев хэлэнэ.

Таксимо посёлогой үйлсэнүүд асфальтаар хушагдажа эхилбэ. Ш. К. Сафаровай хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив энэ харюусалгатай ажал хэжэ, үдэр бүриингөө даабари үлүүлнэ.

АВТОБУСУУД ЯБАДАГ БОЛОБО

Муя голой эрье зубшан, Таксимо посёлок баригдажа байна. Нэгэ захаһаань нүгөө заха хүрэхын тула 8 километр ябаха ушар гарадаг. Хүн зоной ажалдаа хүрэхэнь бэрхэтэй болоно. Тиимэһээл автобусуудые ябуулха гэһэн дурадхал ажалшадай зүгһөө олоор ородог байгаа. Энэ асуудалые арадай депутадуудай Муйскын районно Соведэй гүйсэдком, Таксимогой поссовет хаража, автобусуудые ябуулха гэһэн хамтын шиидхэбэри абаһан юм. «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй Северобайкальскын предприятиин филиал Таксимо посёлогто хүдэлжэ эхилбэ. Энэ филиалда ПАЗ-403, КОЗ-29 түхэлэй автобусууд үгтэжэ, Таксимо посёлогой «Даугава» гэжэ магазинһаа аэропорт хүрэтэр түрүүшын автобусууд ябажа эхилбэ. Эдэ автобусууд 20 минутын зэбһартайгаар ябадаг байха юм. Ойрын сагта районой больницын комплекс, 136-дахи колоннын хүдэлмэришэдэй һуудаг посёлок хүрэтэр автобусууд ябажа эхилхээр хараалагдаа.

«Бурятавтотранс» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд филиалаймнай хүдэлмэридэ али бүгэдын туһаламжа хүргэжэ дэмжэхэ, хуушан автобусуудые бэшэ, харин шэнэ автобусуудые үгэхэ бэзэ гэжэ манай Таксимо посёлогой ажалшад аргагүй ехээр найдана. Түрүүшын автобусой ябажа эхилһэниинь ехэл һайн.

СЭСЭРЛИГ ЭНДЭМНАЙ ҺАЛБАРХАЛ

Муйскын районой эмхидхэгдэһээр зургаан һараһаа үлүүтэйхэн саг үнгэрбэ. Энэ хугасаа соо районоймнай ажабайдалда аргагүй ехэ хубилалтанууд боложо эхилээ. Шэнэ албан зургаанууд, ажахынууд эмхидхэгдэжэ, олон шухала асуудалнууд шиидхэгдэжэ, ажалшадаймнай байдал хараа байса һайжарна. Һаяхан Таксимо посёлогто гэр байрын асуудалнуудые шиидхэхэ предприяти эмхидхэгдэбэ. Дүршэл шадабаритай мэргэжэлтэн А. М. Шагланов энэ предприятиин начальнигаар дэбжүүлэгдэбэ.

— Байрын гэрнүүдые заһабарилха, үйлсэ, талмайнуудые сэбэрлэхэ, шорой тооһоной үрхирхэгүйн тула уһа адхаха, посёлогой ажалшадые уһаар хангаха асуудалнуудые шиидхэнэбди. Хэхэ юумэн заха хизааргүй ехэ. Мүнөө хоёр автомашинатай, гурбан тракторТай болоод байнабди. Посёлогойнгоо үйлсэнүүдтэ модо һуулгажа эхилбэбди. Таксимо посёлогойнгоо шэнжэ шарайе бүри гоё һайхан болгохо хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэбди,— гэжэ А. М. Шагланов мэдүүлнэ.

Л. ОЧИРОВА,
«Муйская новь» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

ЛИПЕЦК. Новолипецкэ металлургическа комбинадай барилгын талмай дээрэ гэрэй холодильнигуудай заводой һуури табигдаа. Италиин мэдээжэ фирмэнүүдтэй баталагдаһан хэлсээнэй ёһоор тэрэ баригдаха юм. 1992 оной бүри дүрбэдэхи кварталда мүнөөнэй гэрэй электротехникэ худалдаа наймаанай эмхи зургаануудта орохо. Тус завод жэл соо 1 миллион холодильник гаргаха.

КУРСК. «Менеджер» гэһэн моодно үгэ хотын хүн зоной дунда хэрэглэгдэдэг болоо. ГПЗ-20 заводой элдэб зиндаанай хүтэлбэрилэгшэд — менеджернүүдтэ иимэ һургуули дүүргэһэн тухай үнэмшэлгэнүүд эрдэмэй областной түбтэ барюулагдаба. Совет-Даниин хамтын «Менеджер-сервис» предприятида хүдэлдэг Даниин мэргэжэлтэд тэдэниие һургаһан байха юм. Заводойхидой олоһон валюта һургагшадта түлэгдэһэн байгаа. Энэ валюта өөрыгөө харюулха гэжэ заводойхид тоолоно.

ТЕРМЕЗ. Узбекистанай Сурхандарьинска областиин потребкооперациин хүдэлмэрилэгшэд айлнуудһаа худалдажа абаһан эртын капустые ашажа ябуулаа. Ороной промышленна түбүүдтэ, бусад нютагуудта 50 мянга гаран тонно капуста эльгээгдээ. Мангир, гранат, хурма, арахис бусад продукци эльгээхэ ээлжээнииинь ерээ.

ФРУНЗЕ. Үндэр хада газарай физиологиин талаар Киргизэй мэдээжэ мэргэжэлтэн, профессор, Киргизэй Гүрэнэй физкультурын институдай эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэриин талаар проректор А. Зарифьянай шэнэ ном эндэ баригдан гараба. Теэд тэрэнь физиологидо нэгэшье хабаатай бэшэ. Авторска дуунай концертнууд болон фестивальнуудта хабаадажа, шагнагшадта танил болоһон нютагай поэдэй шүлэгүүдэй согсолбори болоно. Гадна бүхэсоюзна «Мелодия» фирмэ Анэс Зарифьянай дуунай түрүүшын томо пластинка һаяшаг гаргаа һэн.

(ТАСС).

лөөндэ хабаадагшадай ойлгожо абахадань, улам олон асуудалнууд гараһан байгаа. Тиигэжэ эдэ бүхы асуудалнуудаар үгэ булаалдаата хөөрэлдөөнүүд эхилбэ. Шагналнуудай талаар хэрэгүүдые гансал худэлжэ байдаг худэлмэриин зургаан болонхой. Тэрэ Указуудые гаргаха эрхэгүй юм. Үе сагай эрилтэнүүдые хараада абажа, республикын Конституцида ехэ хубилалтануудые оруулха шухала гэжэ саг үргэлжын комиссинуудай ба Россин хуулинуудые һажаалгаһан байха ёһогүй. Республикын онсо илгаае, тухэл шэнжые хараада абаха хэрэгтэй.

Энээниие хэншье буруушаабагүй. Хүн бүхэн үгэ хэлэжэ, худэлмэри тухайда саг үргэлжын комиссинуудай түрүүлэгшэнэртэ Владимир Бизьяевич энэ зүблөөн дээрэ элидхэбэ.

— Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй тура һаншагдаа. Николай Юрьевич һалбаринигаа дүршэл ехэтэй мэргэжэлтэ мүн. Тэрэ гушан жэл соо энэ хүдэлжэ. Эдэ бүхы асуудалнуудые шиидхэхэ харгы замуудые һайн мэдэхэ. Юрэдөөл, Н. Ю. Мадуев республикын арадай депутат юм. Хэрбээ энэ тушаалда баталагдаха болоо һаа, депутадай мандадаа болюулха уялгатай.

...РАДХАЛНУУДЫЕ ХАРААДА АБАЖА...

Верховно Соведэй Президиум хаража үзөөд, баталан абаха ёһотой гэһэн республикын Верховно Соведэй Президиумэй нёдондо баталан абаһан тогтоолой бэелүүлэгдэхэ байһанда һаншаатай зобожо байһан депутадуудай саг үргэлжын комиссинуудай түрүүлэгшэд мэдүүлбэ. Тэрэ эсэсэй шиидхэбэри баталан абаха ёһотой.

Тогтоол бэелүүлэгдэхэ ёһотой, шагналнуудые барюулхын талаар зууршалалгын хэрэгтэ нэгтын эмхинүүд хабаадаха ёһотой гэһэн шиидхэбэри депутадуудай саг үргэлжын комиссинууд түрүүлэгшэнэр абаба.

Үгэ булаалдаата хөөрэлдөөнүүдэй үедэ түрүүлэгшэнэр Верховно Соведэй Президиум мүнөө ямар эрхэнүүдтэй гээшэб гэжэ үшөө нэгэ асуудал табиһан байгаа. Буряадай АССР-эй Конституциин ёһоор тэрэ хуули гаргалгын эрхэгүй юм. Мүнөө тэдэ Верховно Соведтэ делегадуулагдаа эльгээгдэнхэй. Гэхэтэй хамта мүнөө Верховно Соведэй Президиум саг үргэлжэ худэлдэг депутадуудай комиссинуудай түрүүлэгшэнэр тобшолол хэбэ.

— Верховно Соведэй хоёрдохи сесси дээрэ Конституционно комисси байгуулха шухала,— гэжэ Хуулиин, хуули гаргалгын ба гурим журамай асуудалнуудай талаар саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ Г. К. Языков дурадхаа.

Энэ дурадхалыень сугларагшад дэмжэбэ. Юрэдөөл, тус асуудал Верховно Соведэй хоёрдохи сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаха байна. Энэ сесси багсаамжалхада сентябрь һарада үнгэргэгдэхөөр хараалагдана (Верховно Соведэй Президиум тэрэнэй зүблэхэ зүйлые, тодорхой болгожо хараалха).

— Республикада шухала удхатай шанартай хуулиин хэдэн актнуудые сесси дээрэ баталан абаха шухала гэжэ ба дурадхал оруулагдаа.— Нэн түрүүн Нютагай өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ ба нютагай ажахы тухай, Газар тухай, Зөөри тухай Хуулинуудые зохёожо, баталан абаха шухала. Тиихэдэ эдэ бүгэдэ Союзай һанамжаяа мэдүүлээ, дурадхалнуудые оруулаа.

— Хуулинуудай проектнүүд депутадуудай саг үргэлжын комиссинуудай дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, заабол шэнжэлэгдэхэ ёһотой,— гэжэ эрдэм ухаанай, арадай эрдэм һуралсалай, хүмүүжүүлгын, соёлой ба спортын асуудалнуудай талаар, залуушуулай хэрэгүүдэй талаар саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ С. В. Калмыков мэдүүлээ.— Нэгэдэхи сесси дээрэ хэдэн хуулиин актнуудые али бүхы талаһаань үргэнөөр зүбшэн хэлсэнгүй, баталан абахадаа, алдуу гаргаһан байгаабди.

Хоёрдохи сесси дээрэ республикын правительство эсэслэн бүридүүлэгдэхэ гэжэ мэдээсэгдээ һэн. Мүнөө дээрээ худалдаа наймаанай ба соёлой министрнүүдэй «портфельнүүд» сүлөө байһаар. Эдэ тушаалнуудта кандидатуранууды арбан үдэрэй болзор соо шэлэжэ олоод, дурадхахыень арадай депутадууд нэгэдэхи сесси дээрэ Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Сагановта дурадхаа һэн. Хэһэн түрүүлэгшын орлогшоор хүдэлжэ байһан В. И. Марфинагые худалдаа наймаанай министрэй тушаалда дурадхаһаб, энэ кандидатурые дэмжэхэ гүйнаб,— гэжэ В. Б. Саганов саг үргэлжын комиссинуудай түрүүлэгшэнэртэ мэдээбэ.

Тэрэ 42 наһатай, ажалайнгаа намтарые эхилхэдээ экспедициин ажалшанаар эхилээ, һүүлэй 13 жэлэй туршада худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ зургаана худэлнэ. Эндэ ажал тушаалай бүхы шатые дамжан гарса. Худалдаа наймаанай министрэй орлогшоор хүдэлөө. Тэрэ ажалша бэрхэ, нягта нарин, шууд сэхэ занатай хүн юм гэжэ В. Б. Саганов мэдүүлбэ. Мэргэжэл шадабарин дээрээ эдэ бүхы шэнжэ шанарнуудые нэмэхэдэ, тэрэ саг үргэлжын депутадай комиссинуудта зөөрэлдөөнүүдые амжалтатайгаар гаталан дабаад, сессиин баталамжада тэбигдаха аабза гэжэ зүблөөндэ хабаадагшад тобшолбо.

Соёлой министрэй тушаалда дэбжүүлэгдэһэн Соёлой министерствын РНМЦ-гэй директор Н. Ю. Мадуевай кандида-

Зүблөөн дээрэ бусадшье асуудалнуудаар үгэ булаалдаата хөөрэлдөөн болобо. Буряадай АССР-эй арадай депутат В. В. Устиновай республикын Верховно Соведэй Президиумдэ эльгээһэн бэшэгээр хэлэлгээ шангаа хөөрэлдөөн болоо. Хунгалалтануудай талаар депутадай комисси байгуулхые тэрэ дурадхана. Энэ дурадхалда депутадууд ондо ондоогоор хандаба. Депутадай үргэлжын комиссинуудай танилсахын, шиидхэбэри баталан абахын тула түрүүлэгшээр һуугша — республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Р. Б. Гармаев энэ бэшэгые дамжуулан үгэхэ дурадхалаар үгэ булаалдаата хөөрэлдөөн түгэсхэн байгаа.

Республикын ажабайдалай элдэб һалбарин асуудалнуудые шиидхэхын түлөө Верховно Соведэй депутадуудай саг үргэлжын комиссинуудай эрдэмтэйгээр худэлжэ эхилхые эдэ бүгэдэн гэршэлнэ.

В. БАДМАЕВ,
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй мэдээсэлэй таһагые даагша.

Түрэл хэлэмнай түшэг хэшэгнай

ОРШУУЛАГДАМАЛ ГАЗЕТЭ ТУХАЙ

«Буряад үнэн» газетын байгша оной мартын 21-нэй номерто Захааминай аймагай Михайловка гэжэ ород, буряад зоной ажаһуудаг энэ тосхонһоо хүдөө бэшэгшэ, уран зураашаа Цыбикжап Цыденович Найданов «...Үрөөһэн жэгүүртэй шубуухайдал» гэһэн статья соогоо иигэжэ бэшээ һэн: «...Эртэ урдын буурал холын түүхэ сооһоо эгээл түрүүн нангинаар сахижа, хамгаалжа, арьбадхажа ябаха ехэ баялигнай түрэл буряад хэлэмнайл даа... Хүн түрэлтэнэй эгээл һайхан амтатай «эдимжэ» — түрэл хэлэн».

Эдэ сэсэн үгэнүүд мүнөөнэй буряад хүнэй ой ухаанһаа гараха ёһогүй. Зүгөөр...

Һаяшаг Улаан-Үдэ хотодо үнгэргэгдэһэн Буряадай АССР-эй журналистнуудай холбооной съезд дээрэ республикын районуудай газетэнүүдэй буряад хэлэн дээрэ оршуулагдажа гарадаг газетэнүүд тухай хөөрэлдөөн болоходоо, тэдэнэй хуби заяае яажа шиидхэхэб гэһэн элдэб бодолнууд хэлэгдэһэн байна гэжэ дуулдаба. Зарим хүнүүд, жэшээлхэдэ, «Джидинская правда» газетын редактор А. А. Елисеев энэ талаар бодото хэмжээ абаха, үгы хэхэ хэрэгтэй гэжэ дурадхаһан байна. Энэмнай ямар сэдьхэлгүй, холын бодолгүй ябадал болоно гээшэб?!

Буряад зоной түрэл хэлэеэ һэргээжэ, саашадань хүгжөөхын түлөө мүнөө үедэ аһан шадалаараа оролдожо байхадань, сэхыень хэлэхэдэ, уг ехэтэй, хэлэ бэшэгээршье хэр хэзээнһээ хойшо баян байһан яһатанай хүгжэлтэдэ дайсан харша добтолго болобо гээшэ.

Районуудта, хүдөө тосхонуудта ажаһуудаг буряадууд өөһэдынгөө нютагай газетэгүйгөөр яажа байхань гээшэб? Мүнөө үедэ ядахын сагта дубляжнуудшье һаа, өөһэдымнай түрэл хэлэн дээрэ гарадаг газетэнүүд түрэл яһатанаймнай мэдэрэлые ой ухаандамнай түхөөнэ бшуу.

Захааминай 600 шахуу айл «Ажалай туг» газетэеэ абахадаа, яһала урматай байдаг юм. Энэ газетэдэ толилогдоһон нютагайнгаа арад зоной ажаһуудалай элдэб һонинуудые айл бүхэндэ 3—5 хүн уншажа, бэе бэедээ саашань дамжуулан хөөрэлдэжэ байхадаа, эгээл һайхан амтатай «эдимжээ» абажа байдаг гээшэбди.

Хэрбээ манай «Ажалай туг» газетын ородһоо оршуулагдадаг дубляж бэшэ, харин бэеэ дааһан газетэ болгогдобол, бүришье һонирхолтой, 2—3 дахин олон уншагшадтай болохо гүйсэд арга боломжотой юм. Районгдомнай түрэл буряад хэлэн дээрээ бэшэхэ, уншаха дуратайшуул тон олон. Илангаяа һүүлэй үедэ залуушуулнайшье хаа хаанагүй, ород, буряад һургуулинуудташье буряад хэлэеэ үргэнөөр шудалдаг, буряад уран зохёолшодой, поэдүүдэй номуудые дуратайгаар уншана.

Түрэл хэлэеэ, национальна ёһо заншалаа, соёл гэгээрэлээ хүгжөөлгэдэ манай «Ажалай туг» газетэ тон ехэ үүргэтэй байна. Тиимэһээ энэ газетэеэ үгы хэхэ, хэблэгдэхыень болюулха аргамнай үгы. Хэрбээ үгы хэбэлнь — амин хоолойемнай таһалһандал адли болохо гээшэ.

Ойролоол 141, 190, 210 хэһэгүүдээр гаража байдаг Яруунын «Улаан Туяа», Ивалгын «Коммунизмын туяа», Хурамхаанай «Хурамхаанай галнууд» гэхэ мэтын дубляжнууд тухай үнэхөөрөөшье һайса бодомжолхо саг тулаад байна. 300 хэһэг хүрэтэр гарадаг дубляжнуудые болюулаад, олоор хэблэдэг «Ажалай туг», «Саян», «Хэжэнгын гол», «Шэнэ Үдэ» гэхэ мэтын газетэнүүдые бэеэ даанхай болгоод, болюулагдаһан газетэнүүдэй редакцинуудай штадуудые хубаарилан үгэбэл дээрэ бэшэ гү? Зарим районуудта (Захааминай, Түнхэнэй) ород газетэнүүдэй орондо буряад газетэнүүдые гаргабал дээрэ һэн.

Ород зоной олоор хүдэлдэг предприятинуудта өөһэдынь хэлэн дээрэ олон тиражтай газетэнүүдые гаргадаг болоходо яахаб? Тиигэбэл, манай нютагай ба ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдшье, мэргэжэлтэдшье буряад хэлэ шудалха баатай болохо һэн. Манай буряадай бэеэ даагаад гарадаг газетэ ори ганцахан «Буряад үнэн» болоно. Эгээл тиимэһээ бидэ, буряадууд, өөһэдын нютагай газетэнүүдтэй байха ёһотойбди!

Б. Гомбоев, Б. Шойдоков, Ц. Найданов, А. Доноев, С. Хойлокова, Н. Шагдурова, М. Цыренов, М. Гончиков, В. Данжалов, Н. Шабаев, Я. Аюшеев, П. Очиров болон бусад.

Манай үеын хүн

...РЫН ХАТУУЖАЛГЫЕ ГАРААЛ ХАБ...»

офицерэй тушаалтай сэрэгшын хүнгэн бэшэ албан тухай бодолнууд орожо хүрмэлдэбэ.

Сэрэгэй комиссариадай болон зарим захиргаанай хүтэлбэрилэгшэдэй, тушаалта хүнүүдэй уридшалан хэлэһэнэй ёһоор, Содномдо албанайнь гол удха бүрүүлхэнээршье һаа, эли тобойжо ухаандань ороно.

— Түрүүн һамгантайгаа хөөрэлдэхэ аабзаб даа. Юрэдөө, юу хэхэ, ямар уялга дүүргэхэ байһанаа хэлээдшье яахаб. Сэрэгэй албанда татагдажа, офицерэй тушаалда ажаллаха гэжэ дурадхаа гээ һаамни юун гэхэ хаб? Абаһаар өөрынхеэрээ байжа туршахам. Юун болоно һэм, харагдана аабза,— гэжэ тэрэ ухаандаа бодомжолһоор гэртээ хүрэжэ ерэбэ.

Ухибүүдтээ асарһан багахан бэлэгээ барюулаад, ошоһон ябадалаа наһанайнгаа нүхэртэ бултыень хөөрөө һэн. Евдокия Жамсаевна үбгэнэйнгөө эрид шиидэнги байһыень тухайлаад, ехэ арсалта хээгүй:

— Сэрэгэйхид тогтожо байрладаггүй, нүүдэл байдалтай хүнүүд ааб даа. Ухибүүднай багахан байна. Яахаб даа, эсэгэеэ дахаад ябанал аабзабди. Зүүнэй хойноһоо утаһаниинь гэлсэгшэ. Ошоһон лэ газартаашни ябалсаад байхабди,— гэжэ һамгандайнгаа хэлэхэдэ, Содномдо абаһаар үхибүүдынь, хани нүхэрынь хайратай шэнгеэр һанагдаа һэн.

Наһанайнгаа нүхэрэй хэлэһэниие һайса шүүжэ, шэнжэлжэ үзэһэн тэрэ:

— Магад хэрэггүй юумэндэ тархияа шэхэхэмни гээшэ гү? Үнэхөөрөө түбхинэһэн энэ газарһаа хобхоржо, цыгануудтал адли нютаг урилжа нүүдэг, гэр бүлэеэ зобоожо, туляахаяа байна гээшэ гүб — гээд, тэрэ бодомжолдог байгаа. Һүүлэй һүүлдэ хоюулан нэгэн һаналтайгаар шиидхэбэри абажа, Совет Армида алба хэхээр зүбшөөлөө үгөө бэлэй.

Эгсэ арбан хоёр жэлэй туршада Совет Армида алба хэжэ нилээд дүршэжэ, тусгаар һургуулида һуража мэргэжэһэн зарим офицернүүдһээ дутуугүй шадабаритай боложо ябаһан Соднам Дамбаевые тэрэ холын Афганистанда совет сэрэгшэдэй байрлаһан нэгэ частьда эльгээгээ һэн. Ёһотойл дайнай гал дүлэн, бурма соо ороһон Содном Цыбикжаповичта тушаалта албаяа дүүргэхэнь одоол хүндэ хүшэр, аюултайшье байгаа. Эдеэ хоол, эд хэрэгсэлнүүдээр Афганистанай ерэд зониие хангадаг Салангын дардам харгы абаһаар харахада арюун аад, аюултай бэлэй. Хангил шулуун хабсагай ууланудай хүнды жалга соогуур, эгсэ хормойгоорнь могойдол годирһон ажамидаралай харгые эршэлэн хамгаалха гэшэ бэлэн бэшэ даа. Эндэ гансал буу зэбсэгэй хүсөөр харгы хамгаалхын аргагүй гээшэ. Тиимэһээ эндэхи нютагай шэнэ байдалда эсэргүүсэгшэдтэй, илангаяа удамаршадтайнь уулзажа хөөрэлдэхэ, зарим асуудалнуудаар хэлсээ баталжа, өөһэдынгөө сэрэгшэдые душмануудай үхэлтэ туулган һомонһоо абарха саг али олон байгаа.

— Афганистандахи сэрэгэй албаниие һанаад үзэхэдэмни айхаар шье байдаг. Юрэдөө, эрын хатуужалгые эндэл гараал хаб гэжэ һанадагби. Юуб гэхэдэ, зарим ушарта душмануудта сэхэ ошожо, удамаршадтайнь хөөрэлдэхэ, хэлсээ баталха хэрэг гарадаг байгаа. Айха гэһэн мэдэрэлгүй ябагдаа гээшэ ха. Үнэн дээрээ душманууд гэртээ оруулбал табингүй бариха, алаха дүүрэн эрхэтэй ааб даа. Харин намайе занажа, һүрдөөхэ гэжэ оролдодоггүй һэн. Магад Ази түбиин үндэһэ яһатанай нэгэн байһандамни шэлэрхэдэг, ямар шажан мүргэлтэйемни мэдэхэгүй хадаа хүндэлдэг байгаа ха гү гэжэ һанагшаб. Афганистанһаа совет сэрэгүүдэй гаргагдахын урда хэдэн иимэ уулзалга эмхидхэжэ, Салангын харгы дээрэ гай тодхор татахагүй, зэбсэгтэ добтолго хэхэгүй тухай хэлсээ баталаа һэмди. Душманууд хэлэһэн үгэдөө хүрөө һэн. Манай сэрэгшэдэй нютагаа бусахада, харгыдань нэгэшье һаад ушаруулагүй бэлэй, — гэжэ Содном Дамбаев мүнөө хөөрэнэ.

Афганистанай аюулаар билтарһан хоёрхон жэлэй туршада полковник зэргэтэй Содном Цыбикжапович Дамбаев Эхэ оронойнгоо гүрэн түрын дүрбэн, мүн Афганистанай хоёр шагналда хүртэһэн байха юм. Жэшээлбэл, Улаан Одоной хоёр, Эхэ орокой Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ алба хэһэнэй түлөө III шатын орденуудаар, «Дайшалхы габьягай түлөө» медаляар, мүн «Апрелиин революциин 10 жэл», «Баяр баясхаланта афган арадһаа» гэһэн медальнуудаар шагнагданхай.

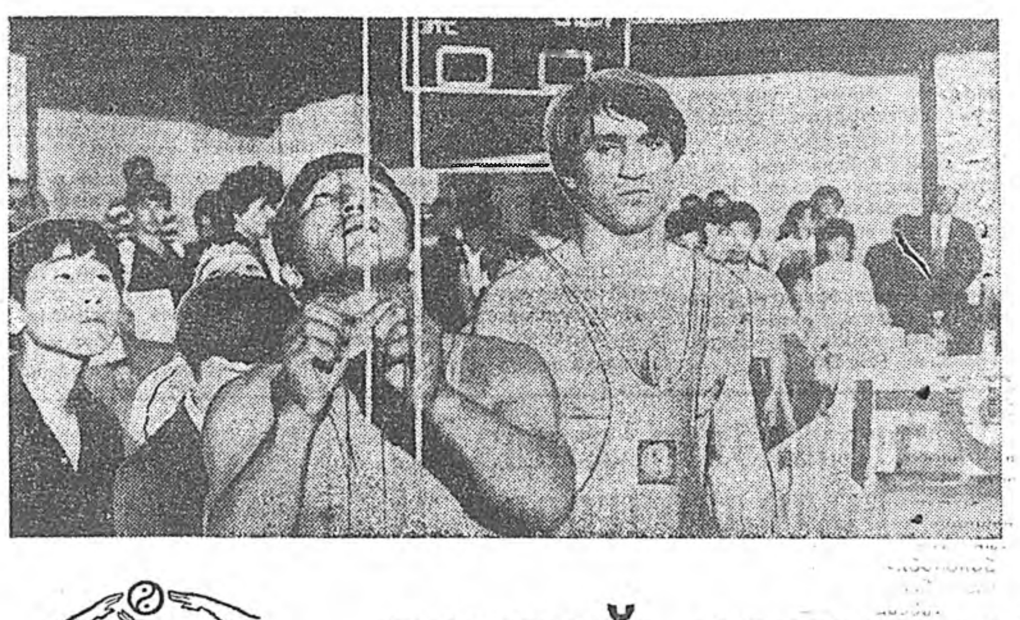
Тэрэ холын Афганистанда нютагайнгаа хүбүүдтэй, басагадтай уулзахадаа, нилээд баясадаг байһанаа тэрэ мүнөө хөөрэнэ. Жэшээлбэл, капитан Сергей Дабаевич Бальчинов, сэрэгэй худалдаа наймаанай эмхидэ алба хэдэг Александр Дмитриевич Казаков һамгантайгаа түбхинэнхэй байдаг һэн. Мүн Захааминай районһоо нютагтай Андрей Владимирович Зайцев дүтын нүхэр байһан, мүнөөшье бэшэг абалсадаг байһанаа мэдүүлээ.

Хүдөөгэй юрын һургуулиин багша байһанаа һайн дураараа сэрэгэй албанда мордожо, ёһотойл хатуужалга гаража, полковнигой нэрэ зэргэтэй отставкада гараһан Содном Цыбикжапович Дамбаев хоёр хүбүүтэй. Ехэнь — Арсалан, хитад, англи хэлэ шудалха сэрэгэй тусхай институт түгэсхөөд, Алас Дурна зүгэй сэрэгэй округой хилын харуулда алба хэнэ. Энэмнай эсэгынгээ хэрэгые үргэлжэлүүлэгшэ мүн. Хоёрдохи — Саяниинь Монголой гүрэнэй университедэй экономикын факультедтэ һуража амжалтатайгаар түгэсхөөд, Улаан-Үдын шэлэй заводой ахамад бухгалтерай орлогшоор ажаллана.

Отставкада гараһан полковник Содном Дамбаев мүнөө Эб найрамдалай совет жэсын республикын отделениин ахалагша инструктораар ажаллана. 1961 онһоо Коммунис партиин гэшүүн Содном Цыбикжаповичай түшэг тулгуури мэтэ наһанайнь нүхэр Евдокия Жамсаевна Дэдэ-Сооянтын интернат һургуулида түрэлхи хэлэнэй багшаар ажалладаг юм.

— Энэ дэлхэй дээрэмнай эбтэй, элдин тэнюун байдаггүйнь халагламаар даа. Сэрэгэйшье албанда ябахадаа хүнэй шуһан бү адхараһай гэжэ тэмсэжэ гараһан хүм. Юрэдөө, эб найрамдал, энхэ тайбан байдалай түлөө тэмсэхээр түрэһэн хүн байгаа хаб даа. Мүнөө сагта эбтэй эетэй ажаһуухаһаа ондоо буян хэшэг байхагүйл,— гэжэ дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэдэй нэгэн, отставкада гараһан полковник Содном Цыбикжапович Дамбаев таби наһанайнгаа алтан ойе тэмдэглэхынгээ урда тээ хэлээ һэн.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.





СССР-эй 46-дахи ЧЕМПИОНАТ

БАЯРАЙ ОРШОН БАЙДАЛДА НЭЭГДЭБЭ

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө 46-дахи мүрысөөн уржадэр Улаан-Үдын хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой соёлой-спортивна комплекс соо баярай оршон байдалда нээгдэбэ. Мүрысөөнэй эмблемэ, һүлдэ тэмдэгүүд, амаршалгын уряа лозунгнууд, һолонгын долоон үнгөөр толорһон спортын тугууд эндэхи байдалые бүри үзэсхэлэн һайхан, һүр жабхалантай болгоно.

Энэ ехэ мүрысөөе нээлгэдэ зорюулагдаһан зүжэглэмэл наадан буряад арадай «Гэсэр» гэжэ баатаршалгата эпосэй удхаар найруулагдаһан байгаа. Энэ наадандa зорюулжа, поэт Аюша Доноевой үгэ дээрэ композитор Владлен Пантаевай зохёоһон дууе Буряадай АССР-эй габьята артист Клим Миткиновэй хангюурдажа эхилхэдэнь, Гэсэрэй баатарнууд гаража ерэнэ. Барилдаанай хоёр хибэсэй хажуу захада үнгын һайхан сэсэгүүдэй дунда табигдаһан байпуурнууд соо санзай уяюулагдажа, хүжэ арсын хангал һайхан үнэр анхилхадаа, сугларагшадай зүрхэ сэдьхэлдэ мартагдашагүй дурасхаал үлөөбэ.

Спортын энэ зүйлөөр уласхоорондын ба бүхэсоюзна категориин судьянар, хүдэр шамбай бэетэй суута барилдаашад омог дорюунаар алхалалдан гарахадаа, манай Эхэ оронэй олон үндэһэ яһанай арадуудай өөһэд өөһэдын ульгэр домогууд соо хэлэгдэдэг баатарнуудые һануулхадал гэнэ. Таанадые Гэсэрэй болон Чингис хаанай үлгэн һайхан газар дээрэ амаршалжа байнабди гэһэн үгэнүүд микрофоноор зэдэлнэ.

Мүрысөөе нээлгын парад дээрэ эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ — арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй түрүүлэгшэ В. К. Кукшинов сугларагшадые зүрхэ сэдьхэлһээ халуунаар амаршалаад, амжалта түйлэхыень хүсэбэ.

Советскэ Союзай Гүрэнэй гимнын һүр жабхаланта хүгжэм доро нёдондо жэлэй дэлхэйн чемпионууд Борис Будаев Эльмади Жабраилов хоёр мүрысөөнэй туг үргөө.

Удаань СССР-эй Дүрэ буляалдалгын барилдаанай федерациин түрүүлэгшэ В. И. Борисов амаршалгын үгэ хэлэжэ, бэлигтэй бэрхэ барилдаашадые һурган хүмүүжүүлһэнэйн түлөө СССР-эй Госкомспортын коллегиин зүгһөө Г. Н. Махутовта «СССР-эй габьята тренерэй», РСФСР-эй Госкомспортын зүгһөө В. Н. Иванов болон В. М. Сыдеевтэ «РСФСР-эй габьята тренерэй» үнэмшэлгэнүүдые, тэмдэгүүдые барюулба. Б. З. Цыбиковтэ — уласхоорондын категориин судьягай, Г. Н. Манжуевта дүрэ буляалдалгын барилдаагаар бүхэсоюзна категориин судьягай хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд олгогдоо. Спортын ехэ эдэбхитэн В. Е. Гармаевай түрэһөөр 50 наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан, тэрэниие Физкультура ба спортын талаар Россин Федерациин гүрэнэй комитедэй Хүндэлэлэй грамота болон дурасхаалта медаляар шагнаба. Залуу барилдаашад Э. Ламожапов, Г. Дугаров гэгшэдтэ СССР-эй спортын мастерай үнэмшэлгэнүүд, тэмдэгүүд барюулагдаа.

Зүжэглэмэл наадан түгэсхэлдэ мүрысөө хангаха уласхоорондын болон бүхэсоюзна категориин судьянартай сугларагшадые танилсуулһан байгаа. Поэт Баяр Дугаров зүжэглэмэл наадан сценариие бэшэһэн, режиссёр — Буряадай АССР-эй габьята артист Сергей Бальжанов тэрэниие найруулан табиһан байха юм. Иигэжэ арадуудай хани барисаанай, залуу наһанай, спортын һайндэр нээгдэбэ.

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй түрүүшын үдэр табан шэгнүүрэй, тусхайлбал, 48, 57, 68, 82 болон 100 килограммай шэгнүүрэй барилдаашад хибэс дээрэ гаража, шандааһанайнгаа шангые туршаһан байгаа.

Эгээл хүнгэн шэгнүүртэ түрүүшын уулзалгада нютагаймнай хүбүүд—спортын мастернууд Түмэн Жаргалов (СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд), Андрей Матюнов («Динамо») гэгшэд хабаяа туршаба. Жэмбүүрэй ханхинамсаар, Т. Жаргалов эршэмтэйгээр добтолжо, 5 балл абаад, урагшаа гараба. Тиигэһээр А. Матюнов нүгөөдэеэ хүсэжэ, тулалдаанай дүүрэтэр оройдоол 15 секундын үлөөд байхада, нүхэрөө нюргалдуулан унагаажа, илалта түйлаа. Эндэ Андрей нугаршагүй хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа харуулаа.

Хоёрдохи дүхэригтэ Т. Жаргалов Ленинград хотын профсоюзуудай спортын бүлгэмэй түлөөлэгшэ, спортын мастер Рагиф Мамедовтэй тулалдахадаа, тэнсүү шанга тэмсэлдэ 7:8 тоотойгоор шүүгээ. А. Матюнов Ереванһаа ерэһэн спортын мастер Враздат Мисакяниие очкогоор булиба.

Манай республикын үшөө нэгэ түлөөлэгшэ Сэрэн-Доржо Халтанов («Динамо») нэгэдэхи дүхэригтэ урагшагүйдэжэ, манай ороной бэлигтэй бэрхэ барилдаашан—уласхоорондын классай спортын мастер Сергей Карамчаковта (Красноярск) 2:8 тоотойгоор шүүгдэбэ. Хоёрдохи дүхэригтэ Новосибирскын спортын мастер Петр Юмшановые 15:0 тоотойгоор шүүжэ, урагшаа дабшаһан байха юм. Тиигэжэ нёдондо жэл СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ мүнгэн медаляар шагнагдаһан С. Халтанов байдалаа зарим тэды һайжаруулаа гээд тэмдэглэлтэй.

Уласхоорондын классай спортын мастер Юрий Мамышев (Абакан), спортын мастернууд Намик Абдуллаев (Баку), Василий Лаптеакру (Кишинев), Радик Бадретдинов (Караганда) гэгшэд бүхы уулзалгануудтаа шүүжэ, ороной чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхэ хүсэлэнтэй байһанаа харуулна.

57 килограмм. Европын чемпионадта шанда хүртэһэн, СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ оло дахин элдэб медальнуудаар шагнагдаһан уласхоорондын классай спортын мастер Алисултан Алисултанов (Махачкала) нютагайнгаа спортын мастер Саид Саидовтай уулзахадаа, шүүгдэшэхэ юм гэжэ сугларагшад һанаагүй байха. Теэд эндэ А. Алисултанов юушье хэжэ шадангүй шүүгдэшөө. Энэ шэгнүүртэ бэлигтэй бэрхэ барилдаашад олон юм. Хахадынь уласхоорондын классай спортын мастернууд болоно. Сухуми хотын «Динамо» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Егия Мусоян түрүүлэн Меружан Асликяниие (Ереван) шүүгэзд, хоёрдохи дүхэригтэ Саид Саидовые 6:4 тоотойгоор диилэжэ, ехэ хараа түсэбтэй байһанаа нюунагүй.

Дэлхэйн Кубогта хоёр дахин хүртэгшэ, СССР-эй хэды дахин чемпион Руслан Караев (Махачкала) хоёр уулзалгадаа илалта түйлаба. Залуушуул зали ехэтэй, гертаа шүрбэһэтэй, хүлдөө гохо дэгээтэй байһанаа харуулна. Залуушуулай дундаһаа СССР-эй чемпион, спортын мастер Каро Симонян (Ереван) уласхоорондын классай спортын мастер Абдуазиз Азизовые (Махачкала) бүдэрүүлээд, удаадахи дүхэригтэ Назим Алиджановые (Баку) очкогоор диилэбэ.

68 килограмм. Эндэ сугларһан 14 хүнэй 2-ынь спортын габьята мастер, 5-ниинь уласхоорондын классай спортын мастернууд юм. Гэбэшье нэгэдэхи дүхэригтэ СССР-эй чемпион, Европын чемпион Абдулла Магомедов (Красноярск) спортын мастер Магомед Джамаловтай (Москва) уулзахадаа, нүгөөдэеэ арга дүрэдөө оруулжа шадангүй, 2:4 тоотойгоор шүүгдэшөө.

Энэ шэгнүүртэ эгээл дүршэл ехэтэй барилдаашан гэжэ тоологдоһон спортын габьята мастер Степан Саркисян (Кировакан) дэлхэйн чемпион, Европын чемпион, Сеулда болоһон Олимпиин наадануудта мүнгэн медаляар шагнагдаһан, дэлхэйн Кубогта гурба дахин хүртэһэн намтартай. Эндэ тэрэ спортын мастер Рашид Абушевые (Махачкала) 12:1 тоотойгоор шүүгээд, һүүлээрнь уласхоорондын классай спортын мастер Кенжибек Омуралиевтай (Фрунзе) тулалдаба.

Манай республикын суглуулагдамал командын гэшүүн Борис Будаев эгээл түрүүлэн спортын мастер Алан Бадриевтай (Москва) уулзаа. А. Бадриев һаял хада хори хүрэжэ ябаашье һаа, онсо өөрын арга дүрэтэй, шандааһа шангатай байһанаа харуулба. Тиигэжэ уулзалгын дүүрэтэр минутын үлөөд байхада, тэрэ 1:0 тоотойгоор шүүжэ ябаа. Теэд Борис Будаев хүшэр хүндэ байдалда ороходоо, зоригоо моходоггүй хүн юм. Эгээл тиимэһээ һүүлшын минутада хойно хойноһоонь гурбан балл абажа, илалта түйлаба.

82 килограммай шэгнүүртэ спортын габьята мастернууд Э. Жабраилов (Махачкала), В. Модосян (Красноярск) гэгшэд шүүжэ, урагшаа дабшаба. Дэлхэйн чемпион Юрий Воробьев (Москва) спортын мастер Вадим Корытный (Киев) гэгшэдэ шүүгдэшөө.

Хүндэшэг шэгнүүртэшье хүлеэгдээгүй ушар болобо. Нёдондо жэл дэлхэйн абсолютна чемпион болоһон Ахмед Аталов (Красноярск) уласхоорондын классай спортын мастер Арават Сабеевтэй (Минск) барилдахадаа, очкогоор булигдашоо. А. Сабеев 21-тэйшье һаа, 1989 болон 1990 онуудта Европын чемпион болоһон, СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ мүнгэн медаляар шагнагдаһан намтартай.

Дэлхэйн болон Европын хэды дахин чемпион, Олимпиин наадануудта шанда хүртэһэн Лери Хабелов (Тбилиси) гоё һайханаар барилдажа, сугларагшадай зүгһөө альга ташалгаар угтагдаа.

Гурбадахи дүхэригэй уулзалгануудта шэгнүүр бүхэндэ хэдэн хүнүүд тэмсэлһээ гараха баатай болоо. Эгээл хүнгэн шэгнүүртэ Түмэн Жаргалов Карагандагай спортын мастер Радик Бадретдиновые 9:8 тоотойгоор шүүбэ. 57 килограммай шэгнүүртэ уласхоорондын классай спортын мастернууд Эгия Мусоян, Руслан Караев, Сергей Смаль гэгшэд бүхы уулзалгануудтаа илалта түйлаа.

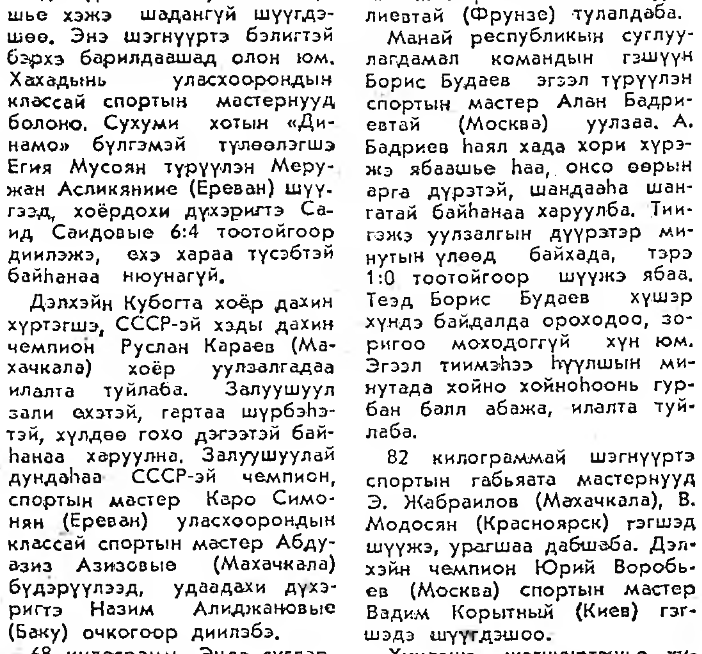
Бусад гурбан шэгнүүртэ спортын габьята мастернууд Борис Будаев, Степан Саркисян, Эльмади Жабраилов, Владимир Модосян, Лери Хабелов гэгшэд шангай һуурида гарахые шармайна. Уласхоорондын классай спортын мастернууд Валерий Верхушин, Артур Муталибов, Александр Савко, Арават Сабеев, Заза Ткешелашвили гэгшэд яһала һайн байдалтай.

Түрүүшын үдэр уулзалга бүхэн һонирхолтой, шанга тэмсэлдэ үнгэрбэ. СССР-эй суглуулагдамал командын ахамад тренер И. С. Ярыгин энэ үдэрэй дүнгүүдые сосголходоо, баярламааршье, голхормоортшье юумэн тохёолдоо гэжэ мэдүүлбэ. Баясамаар юумэниинь юуб гэбэл, бэлигтэй бэрхэ залуушуул урган гаража байна. Голхормоор юумэниинь гэхэдэ, манай хэдэн суута барилдаашад түрүүшын дүхэригүүдтэ урагшагүйдэжэ, харагшадай һуури эзэлхэ баатай болоо. Энэ талаар О. Эфендиев, А. Магомедов, Л. Джабраилов, Ю. Воробьев, А. Атавов гэгшэдые дурдалтай. Илангаяа 100 килограммай шэгнүүртэ хангалтагүй байдал тохёолдоод байна.

Залуушуул сооһоо эгээл хүнгэн шэгнүүртэ танай барилдаашад А. Матюнов, С. Халтанов гэгшэд яһала һайнаар барилдана. 57 килограммай шэгнүүртэ Сергей Смалиие (Гомель) онсолон тэмдэглэлтэй.

Мүрысөөн үргэлжэлһөөр. Мүнөө үдэшэ 48, 57, 68, 82 болон 100 килограммай шэгнүүрнүүдтэ СССР-эй чемпионууд тодоруулагдаха юм.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ,
Б. ЦЫРЕМПИЛОВ,
манай тусхай корр.



ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: мүрысөөе нээлгын үе, шанга тулалдаан.

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

ТОЛИ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

Матвей ЧОЙБОНОВ

ЗАЛУУ НАҺАН

Мүнхын зулаһаа
Шарай сардан абааш,
Мүнгэн уулануудһаа
Матаран, һэбин гараашь,
Дуранай тунгалаг булагһаа
Бурьялан сасарааш,
Дуунай һайхан аялгаһаа
Мүндэлэн байгааш.

ТҮНХЭНӨӨ БУСАХАЛБИ

Түнхэнөө, Түнхэнөөл
Түргэн бусаһайб даа,
Түрэлөө, нүхэдөө,
Танил гансаяа золгоһойб,
Хэрэнээ, Моондоо,
Һанан, һанан ябахалби,
Шанаан, Галбай, Тооροёо
Шадал сооxоноо
магтаналби.
Түнхэнөө, Түнхэнөөл
Түерэн хүрэһэйб даа,
Таабайдаа, тээбиидээ
Торгон хадаг бариһайб,
Зүүн-Мүрэнөө, Хужартаяа
Зүүдэндээ мананалби,
Хонгор Уулаһаа, Аршаанһаа
Хүртэжэ һэрниэлби,
Сайбар Саяан хаамни,
Сахюусандаа харалса,
Сарюун омог хүбүүншни,
Сагай үлзыдэ тэхэрихэб.
Бүүхэн намдаа гомдоорой!
Буурал Түнхэн таабаймни,
Буудал намдаа бэлдээрэй,
Агаар зөөлэн һэрюухэн,
Амилхада аятайхан,
Алтан дэлхэйн арюуханда
Ажаһуухада золтойхон
Бурхантайхан хангаймни.
* * *
Дүрбэн үхибүүдни —
Дүрбэн зүгэй бурхад,
Арбан ашанарни —
Алтан дэлхэйн баялиг.

ОРЁО ЮРТЭМСЫН ЭРЬЮУЛГЭ СОО

Огторгойн олон бурхадһаа
абарал эрээб,
Орон дэлхэйн сахюусанда
бэеэ зэһэжэ шүтэлэйб,
Мянган жэлнүүдни —
мохошогүй бодолнуудни ха,
Түмэн үдэрнүүдни —
түүрэшэгүй шүлэгүүдни ха,
Орёо юртэмсын эрьюулгэ
соо
олбордонгүй ябаһайб даа.
* * *
Буряад орондо түрэхэ
гээшэ
баяр, жаргал, заяан,
Бурханһаа адис хүртэхэ —
буян, мүнхэ буян!
* * *
Өөдөө гараха,
уруугаа орохо
Гэлсэдэг ушар байдаг.
Өөдэнь татахадаш,
Уруудажал ябаха
өөдэгүйшүүл байдаг.
* * *
Гүрбэл шугын шууяанда,
Гунан һарын толондо,
Шэлэмэл нэгэ басагантай
Шэбэнэлдэхэдэ болоолтой!
* * *
Унаган газараа орхижо,
Уулын саагуур ошоходоо,
Буурал хүгшэдөө мартажа,
Буруу хаража ябаагүйб.

С А Г

Хүсэгдэнгүй ошожол байна,
Хүлгөө бодол асаржал
байна.
* * *
Үншэрхые үзөөгүй хүнэй
Ухаан үшөөл үншэн,
Үтэлхые үзөөгүй хүнэй
Харгы үшөөл нүхэн.
* * *
Зайгуул хүнэй
Һэнаан задагай.
Залуу хүнэй
Альган задагай.
* * *
Залуу хаһын ошоходо,
Зүдэрүү үе ерэхэ,
Жаргалдаа хэтэрхэдээ,
Тулиха саг ерэхэ.
* * *
Сэсэгтэ таладаа
сэнгэдэг һайб,
Сэдьхэл уйлаад,
муухан байн.
Сэржэмтэ ууладаа
гараһайб даа,
Сэхыень хэлэнэб:
«гашуухан байн».
* * *
Хурдан хүлэгэй түбэрөөндэ
Хуйлан бушхана тооһон
далай.
Хуудам һалхинай
эшхэрээндэ
Хулин ошоноб жаргал
тээшээ.
* * *
Абын захяа
албанай тамгадал —
Ами наһандам дараатай,
Эжым үреэл бусадаг
шубуудтал —
Эрьен буудаг заншалтай.

Театр

«...ҺАЙХАН НЭГЭ НЮТАГ БИИ»



ТЭРЭ ГЭҺЭНҺЭЭ хойшо хорин жэл үнгэршэбэ. Манай гэртэхин тиихэдэ Тоором гэжэ газарта ерэнхэй, түл абалгын халуун хаһада ахалагша хонишодто туһалжа байгаа. Долоон хоногой түгэсхэлдөө хүрэжэ, суббото боломсоор лэ Хориһоо зүүн тээшээ зориһон автобусто һуужа, дүшөөд минута тухай бүмбэлзүүлээд, Тооромой шанха урда хамбын харгы дээрэ буумсаараа, бидэнэр, үхибүүд, наадаһаар, гүйлдэһөөр гүүртэеэ хүрэгшэ һэмди. Бидэнэй гэртэхин залгалаа гэрнүүд соо байдаг һэн.

Эжы, абадаа харагдажа, яаралтайханаар үллэһэнэй һүүлээр бидэ, багашуул, шарга, санаяа абаад, хойто уула гаража, боро хараанай буутар ара тала руунь садатараа һолжорхобди. Харин тиихэдэ аха класста һуража ябаһан Чимит гэртээ ороһоор сэбэр хубсаһаяа тайлажа, хүдэлмэриин хубсаһа үмдөөд, газаагуур хонишодто туһалалсадаг һэн. Туха сүлөөгүй хүдэлхэ үедөө дуугаа хангюурдажал ябаха. Юрэдөөл, хаанашье юушье хэхэдээ, ото дуулажа ябадаг һэн гэжэ мүнөө һананаб. Үглөөгүүр һэрихэдэшни, ханын саанаһаа:

Аажам, аажам, аажам
дэлхэй дээрэ
Аалин һайхан нэгэл
нютаг бии.
Аалин һайхан түрэл
нютагтаа
Айдархандаа гараа бэлэйлби.
Уулзатараа, нютагни,
Уулзатараа баяртай,—

гээд лэ хонгёогоор зэдэлжэ байха.

Харгыда гаража, Хориёо бусаха сагай дүтэлхэдэ, хүршынгөө ороходошни, үмдээ элюурдэһэн Чимит үнөөхил дуугаа хангюурдажа байхал даа.

Чимиднай Владивосток хотодохи артистын дээдэ һургуулида һурахаяа оробо гэһэн һураг суугай нютагтамнай нэгэтэ тарахада, би балайшье ехээр гайхаагүй һэм. Иимэ дууша хүнэй артист болоогүй һаа, бэшэ хэн болохо ёһотой юм гэхэ мэтээр арбаадтай гэнэн би һанаһан байгааб.

Хонгор тэнюун Хориин дайдын сэсэрлиг нэгэ булан — бага̄хан Булам нютаг уула гүбээн хормойгоор, модо бургааһанай ара, үбэрөөр тохойтон урдаһан Үдэ голой үндэр сагаан эрьедэ оршодог юм. Энэ нютагта Чимит түрэжэ, шаг шууяата үетэн нүхэдөөрөө голой эрьеын халуун хайр шулуун дээрэ наадаһаар, «муу борьбоёо» гээгээ. Хориин дунда һургуули дүүргээ. Аза бэлигтэй хүндэ одо заяан гэжэ байдаг гэдэгтэл, эгээл арбадахи класс дүүргэһэн зуниинь Владивостогой искусствын институтда һураха хүнүүдые шэлэн абалга боложо байба. Чимит тиишэнь документнүүдээ гансата тушаагаад, шалгалтануудта бэлдэжэ эхилээ һэн. Артист болохо хүсэлэнтэй 200-гаад басагад, 180 хүбүүд суглараһан байгаа. Зүгөөр тэдээн сооһоо оройдоол хорёод хүн шэлэгдэхэ ёһотой һэн. Эдэ бүгэдэ Чимидэй зориг мүхөөе залираагаагүй. Шалгалтанууд гурбан шатаһаа бүридэбэ. Хүбүүд, басагад дуулаха, хатарха бэлиг шадабаряа харуулаа. Тиихэдэ ямар нэгэн сценкэ зохёогоод, тэрэнээ табиха ёһотой байгаа. Үбһэ сабшажа ябатараа, зүгыдэ хадхуулшабаб гэһэн удхатай үйлэ үнэншэмэ дүтөөр гүйсэдхэһэн Чимит шалгагшадта һайшаагдаа бэлэй. Иигэжэ тэрэ студент болоо һэн.

ҺУРАЛСАЛАЙ ДҮРБЭН ЖЭЛ тоггуурингүй түргэн үнгэржэ, 1975 оной зун Чимит Ринчинов буряад драмын театрай артист болоо һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо үнгэрһэн саг соо хамта дээрээ 50-яад ехэ, бага рольнууд наадагдаа.

Эгээл түрүүшынгээ роль артист мартадаггүй.

— «Мой брат играет на кларнете» (А. Алексинэй хүгжэмтэ зүжэг юм) гэһэн зүжэгтэ зургаадахиин һурагша Петькые наадаа һэм. Түрүүшын роль һэн хойноо мэдээжэ ааб даа. Һанаагаа зобоо, мэгдэн алдаа һэн бэзэб,— гэжэ Чимит хөөрэнэ.

Энээнэй удаа хойно хойноһоо элдэб рольнууд наадагдаа. Зүгөөр түрүүшынгээ рольдо һайнаар наадажа, олондо һайшаагдаха гэхэшэ ехэ удха шанартай юм. Энээнһээ артистын саашанхи бүхы одо заяан дулдыдаха ушартай. Институт дүүргэжэ, артистын мэргэжэлтэй болоо һэн хойноо, зүжэгүүдтэ наадажал байха юм бэшэ гү гэжэ һанагдамаар. Даншье тиимэ бэшэ. Режиссёрой батаар найдажа, рольнуудые саг үргэлжэ даалгажа байхын тула артист бусад олонһоо нэгэ жэахашье һаа булюухан бэлигтэйгээ түрүүшынгээ алхамһаа гаршалхэ зэргэтэй бшуу. Чимидтэй суг дүүргэһэн 24 артистһаа мүнөө болоходо оройдоол 12 хүн театрта хүдэлнэ. Эндэ элдэб шалтаг бии. Тиихэдэ артист боложо бираагүй ушар үсөөн бэшэ гэжэ сэхыень хэлэхэ хэрэгтэй.

Театртаа хоёр жэл хүдэлөөд байтараа, Чимит Ринчинов сэрэгэй албанда татагдаа һэн.

Албанһаа бусаад, мүнөө болотор арбаад жэлэй туршада наадаһан рольнууд сооһоонь зарим тэдыень дурдамаар. Арбан жэлэй саана буряад драмын театрта Б. Эрдынеевэй «Бэшэгдээгүй шүлэг» гэжэ зүжэг түрүүшынхиеэ табигдаа һэн. Энэ зүжэгтэ Чимит хүдөө ажахын институдай студент Хубисхалай образ байгуулһан юм. Институдаа түгэсхөөд, ямар газарта ажаллаха тухайгаа студентнэрэй бодомжолһон үе зүжэг соо харуулагдана. Дээгүүр зиндаатай, «ута гартай», гэртэхинтэй хүбүүд, басагад заатагүй хотодоо үлэжэ, «дулаахан һууридаа» һууха тухайгаа бардамаар мэдүүлнэ. Харин Хубисхал шэнги сэбэр сэхэ зантай студентнэр хүдөө нютаг гаража ажаллаха ёһотойбди гэжэ этигэнхэй. Тэдэнэр нэн түрүүн өөр тухайгаа бэшэ, харин ниитын хэрэг тухай һанаата болоно.

В. Вишневскиин «Оптимистическая трагедия» гэжэ зүжэгтэ Чимит Ринчиновтэ Вайноненэй роль даалгагдаа һэн. Засаг хуули гэжэ мэдэдэггүй анархистнуудтай Вайнонен мэтэ зон эрэлхэг зоримгойгоор тэмсэнэ.

Монгол зохёолшон Ч. Чимидэй «Буурал аба» гэжэ зүжэгтэ Чимит Ринчинов Тэрбиш хүбүүнэй образ байгуулаа һэн. Эжы, абадаа хэмгүй үлүүгээр эрхэлүүлжэ, жаргалдаа дашуурһан эдир хүбүүн хүнэй үгэ дуулахаяа болишонхой. Эгээл энэ үедэ холын хүдөө нютагһаа үбгэн абань ерэжэ, аша хүбүүгээ аргадажа, тоонто нютагынь абаашана. Эндэ үзэсхэлэн байгаалиин, тэнюун хонгор зантай зоной дунда хүбүүнэй аяг агша хубилжа, зүрхэ сэдьхэл сэбэр һайхан түхэлдөө ороно.

1984 ОНОЙ ХАБАР «Будамшуу» дахин табигдажа, һорнии баянай рольдо Чимит Ринчинов наадаа һэн. Тэрээнһээ хойшо жэл бүхэндэ энэ гайхамшаг зүжэг табигдажа байдаг.

— Артистын наһан соо нэгэ гол роль гээд заатагүй байдаг. Тэрээгээршни хүн шамайе хэр зэргын артистаб гэжэ сэгнэдэг, шам тухай хэлсэдэг. Минии тиимэ роль — һорнии баянай роль хэ. Үйлсэдэ ябатаршни, зон танижа: «Харагты, энэ үнеэхи һорнии ... гэлсэхэдэнь, урма... даг,— гэжэ Чимит ...

Артистын хүдэлмэри... шье сүлөөгүй һаа... ажалда хабаадажа... мит олодог. 1975 он... та ерэһээр, комсо... эмхиин секретарь... даад, 5 жэл соо ... Олон жэлдэ уран һай... ведэй гэшүүнээр ... 1987 онһоо театрай... комой түрүүлэгшээр... байнхай. Тэрэнэй ... да хүдэлхэ үе ... вэй хүн. бүхэнэй ... һайжаруулха талаар... ажал хэгдээ. Жэш... тистнүүдтэ арбаад ... төө. Хэдэн багашуул... саадта ябаха ... уой. Зүгөөр үшөө ... бүришье ехэ гэжэ ... түрүүлэгшэ мэдүүл... хан Москва хотодо ... ссёлой хүдэлмэри... профсоюзай эмхи... ференци болоһон ... рэнэй хүдэлмэри... сахаяа манай республика... лой хүдэлмэрилэгшэд... союзһаа 3 делегат ... һан юм. Тэдэнэй дунда... Ринчинов энэ хүдэ... һэн.

АЯ ГАНГАТА ЗУНАЙ ... хаһада Чимит ... абаад, тоонто нютагаа... даг.

— Хаанашье ... рал Буряадайм сэ... буланда түрэһэн нют... юм даа гэжэ һанаа... сэдьхэл дулааса... хүн боложо, тэнжээ...

«...ҮРГЭМЖЭЛЭН ХҮНДЭЛХЭ БОДОЛТОЙГООР»

Һаянай «Буряад үнэндэ» толилогдоһон Яруунын районой Эгэтын-Адагай дунда һургуулиин багша Ц.-Х. Жамьяновагай, Захааминай районой Үлэгшэнэй дунда һургуулиин багша Е. Гончикова-Сымбеловагай, Хэжэнгын районой Загаһатын хүдөө бэшэгшэ Б.-Ш. Дондоковой статьянуудые урмашажа уншаад, залуу үетэндөө, үхибүүдтээ урданай зүбшэл заабаринуудые ойлгуулан бэшэжэ байһандань халуун баяраа доро дохин хүргэнэб.

Манай буряад угсаатан хадаа үри хүүгэдээ хүмүүжүүлхэ талаар аргагүй сэсэн мэргэн һургаалай ёһо заншалтай, дүй дүршэлтэй байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Үхибүүдэйнгээ бага балшарһаань эхилжэ, эхэ, эсэгэнь, таабай, тээбиинь иимэнүүд һургаал, заабари хэлэдэг байгаа: «А» үзэг — эрдэмэй дээжэ, аяга сай — эдеэнэй дээжэ», «үтэлһэншье болог, үлбэршье болог мэндээ бү мартагты», эхэ эсэгээ хүндэлжэ, түрүүн сайгаа, удаань эдеэгээ шанаад, дээжыень хэжэ үгэхэ гэдэг һэн.

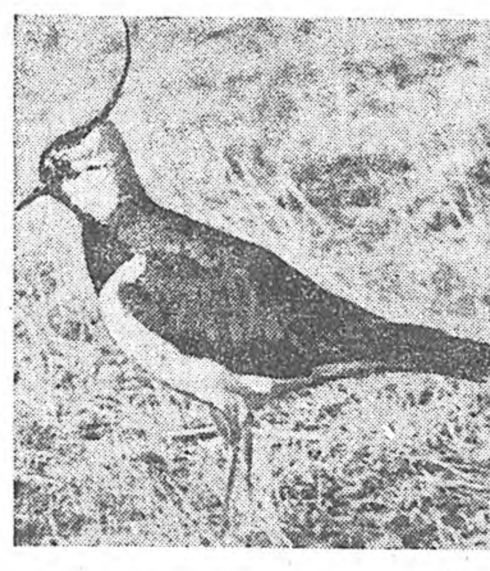
Урдань мориёо ехэ хүндэлжэ, унаһан морин — эсэгэ мэтэ, һааһан үнеэн — эхэ мэтэ, хүнэй ороод һууxада, уур сухалаа хүрэжэ, аяга, шанага, тогоо торхоёо бү шэдэ, хан-ян бү хая. Хэлэ аманда бэрхэб гээд, хэрүүл хэлэ татажа ябахагүй — энэ ехэ нүгэл. «Хэрүүлэй үзүүртэ шуһан, үреэлэй үзүүртэ тоһон торгон хоёр» гэжэ бү марта, һанажа яба. Хүн хүнэй сухал уурһаа айдаггүй юм. Харин хүнэй һэшхэлһээ залхуурдаг юм. «Һайнда һагтай, муудa хүгтэй бү яба». Хүниие: үншэн хэнзэ, үтэлһэн нэтэрһэн, үбшэн үлгэ, үгытэй, баян, ноён,ород буряад гэжэ хүниие бү тооло. Ямаршье хүндэ адли тэгшээр ханда.

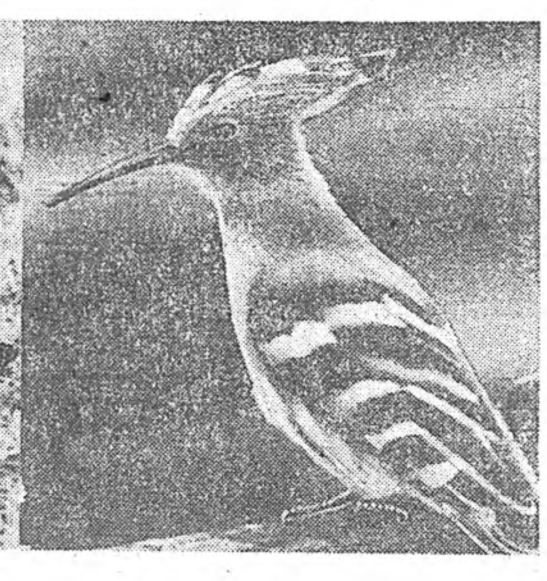
Буурал толгойтын үгэ дуула, бусалжа байһан эдеэнһээ амтажа гара. Һайн хүн болохонь багаһаа шэнжэтэй, һайн хүлэг болохонь унаганһаа шэнжэтэй байдаг. «Үһа, түлеэнэй оёронь һайн, ураг эльгэнэй холонь һайн» (Хоб хошо дуулдахагүй). Нүхэрэй һайниие зугаалжа, үелжэ мэдэ, мориной һайниие унажа мэдэ. Эхэ муутай басаган ажалда муу, эхын һургаал — басагандаа, эсэгын һургаал — хүбүүндэ үгтэхэ.

Айлдаа, аха захатандаа гэрэй мяха хэжэ үгэхэдөө, үншэн хабирга (эгээ һүүлшын хабһа) зоболонто һээр, хото үгэхэгүй (ходо зобожо ябаг гэһэн болохо). Булгадаһанай хоорондохи сагаан мяха бү эди. Эдибэл, үгэеэ ходо алдажа ябахаш. Анханайнгаа буряад угсаатанайнгаа һайн һайхан ёһо заншалые дагажа, энэрхы сэдьхэлтэйгээр, эхэ эсэгээ, нютагайнгаа үбгэд, хүгшэдые үргэмжэлэн хүндэлхэ бодолтойгоор үри хүүгэдээ хүмүүжүүлхые оролдохо гээшэ манай буряад зоной уялга байха ёһотой.

Л. ШОЙДОРОВА,
пенсионер.

Далахай нютаг.
Захаамин.







Аба хүн — Бүгдэ хаан,
Аха хүн — Дүүдэй хаан.
* * *
Абын һургаал алтан,
Эжын һургаал эрдэм.
* * *

МОНГОЛ АРАДАЙ СЭСЭН ҮГЭНҮҮД

Ахын һургаал ашатай,
Эгэшын һургаал
дэмбэрэлтэй.
Абын хүбүүн алдараараа
һайшаагдаха,
Эжын хүбүүн эрдэмээрээ
һайшаагдаха.
* * *
Абын үгыдэ ахань аба,
Эжын үгыдэ эгэшэнь эжы.
* * *
Аашагүй хүн үгэдөө унаха,
Агсам морин нүхэндэ
унаха.
* * *
Ааша зангай номгониинь
дээрэ,
Адуу малай тарганиинь
дээрэ.
* * *
Абаха хүн гэдэгэр,
Үгэхэ хүн бохигор.
* * *
Аласые харабал,
Аминда туһатай.
Холые бодобол,
Хожомынь туһатай.
* * *
Алтанай дэргэдэ
гуулиншье шарлана,
Һайнай дэргэдэ
муушье һайжарха.
* * *
Аманай эдихэдэ,
Һүүлынь тарганa.
Абынгаа хэлэхэдэ,
Хүбүүниинь дагана.
* * *
Амиды хүн аргатай,
Аргалай гал согтой.
* * *
Ама алдабал, барижа
болохогүй,
Агтаяа алдабал, барижа
болохош.
* * *
Аягын харюу үдэртөө,
Агтын харюу жэлдээ.
* * *
Баабгай хэды дошхоншье
һаа,
Эшээндээ номгохон.
Хутага хэды хурсашье һаа,
Эшэтээ гайгүй.

Д.-Н. ХАЛХАРОВ монголһоо оршуулба.

ЗУНАЙ ЭХИН

Июнь — зунай эхин һара. Май һарын хуушаар олон түрэлэй шубуудай эгээл һүүлдэ үхэр, тэмээн хараасгайнууд ниидэжэ ерэдэг. Мүнөө үглөөнэй наранһаа үдэшын харанхы болотор агаарта тэмээн хараасгайнуудай иишэ тиишээ түргэнөөр ниидэжэ ябахынь һонирхон харахат. Түс хараасгай бүхы шубуудай дунда эгээл түргэнөөр ниидэдэг шубуун юм.

Хүбшэ тайгада ябахада дэлхэйн шэмэг — үнгын үргэса, элдэб сэсэгүүд дайралдана, хадын горхонууд харьялан урдана. Эреэн ба хара тоншуулнууд хатаһан хухюур модоной хорхойнуудые түүн һэлгээжэ, ой модо хамгаалха уялгаяа дүүргэнэ. Эндэ тэндэ хүнды модоной дорьботор тоншоно. Эдэ шубууд «модоной эмшэд» гэжэ дэмы нэрэтэй бэшэ. Үнгын шубууд жэргэн дуулана, июнь һарын эхеэр хүхы шубуун донгодожо эхилээ. Ямар гоёб даа ой соо ябахада!

Эгээл мүнөө Сэлэнгын адагта хэдэн мянган уһанай шубууд үдэр һүнигүй шаг шууятай байна. Тэдэнэй дунда нугаһан, галуун, шурхы, суусаалжан, далайн сахалй, хун шубуун, тохорюун, хабтагаалжан, ангир гэхэ мэтэ шубууд үзэгдэнэ.

Хүхэ дэглы «Улаан номдо» оруулагдаһан байха. Эдэ... һэн шубуудай нэгэн-хоё... манай республика дотор... гын районой Хуракша... һаа табан модоной ... Хурамхаанай районой М... һууринай хажууда гансал... ладаг.

Һаянай олон газарта ... болоно. Орон нютагайнгаа ... модо, гол горхо, ан гүрөө... гүүртэ шубуудые хамгаалха... шэ хүн бүхэнэй уялга ...

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Х... гаалжан 2.. Бубөөлжэн. 3... саалжан.

С. БАЛДУЕВАЙ фото...

ХОМХОЙ БАЯН

(Хитад онтохон)

Урда сагта нэгэ баян хүн байһан гэхэ. «Хайшан гэжэ үшөө ехээр баяжахам гээшэб гэжэ тэрэ үдэр, һүнигүй бододог һэн. Хүнүүд тэрээнтэй харилсахаяа айдаг байгаа.

Нэгэтэ тэрэ баян үгытэй хүниие хүлһэншэн болгобо ха. Тэрэнэй үргүүлһэн таряае хубааха болоходоо, өөртөө хамаг һайн таряаень абаад, муу, һайн оорооһыень зарасадаа үгэбэ. Баян һайн таряагаа худалдаад, олоһон мүнгэеэ нюуба. Хадагалһан мүнгэниинь нилээд ехэ боложол байба. Нэгэтэ мүнгэмни хулгайлагдаба гэжэ баян зүүдэлбэ ха. Тэрэ гэһэнһээ хойшо мүнгэеэ өөртөө абаад ябадаг болобо.

Нэгэтэ зун ута үнжэгэй бороо орожо, гэр байранууд уһанда абтажа эхилбэ. Үгытэй хүн юугээ абахам гээшэб гэжэ гэр соогуураа хараашалхадань, хоёр лепёшкоһоо бэшэ мүртэй юумэн харагдабагүй. Тиихэдэнь тэрэнээ абаад, үндэр модоной оройдо абиржа гараба...

Баян бэһал түхеэржэ эхилбэ. Гэр соохи юумэниинь хуул харамтай хэбэртэй. Тиихэдэнь мүнгэеэ мэшээглэжэ тэбэреэд, модоной оройдо гараба.

Һуужа ороһон бороо болихошье юм бэшэ. Гэр байранууд уһанда абтажа, тойроод уһанһаа бэшэ юумэ харагданагүй. Хэдэн үдэр үнгэрбэ. Уһан бага болохо юм бэшэ. Үгытэй хүн лепёшкоёо химэлнэ. Баян мүнгэеэ гаргажа, гоёшоон хараад лэ һөөргэнь мэшээгтээ хэнэ.

Үгытэй хүндэ нэгэ багахан лепёшко үлэбэ. Харин гэдэһээ үлдэһэнһөө боложо, баянай хүсэ шадал һалаба.

— Андалдаябди. Шамда мүнгэ үгэхэб, ши намда лепешко, — гэбэ ха.

Үгытэй хүн мүнөө мүнгөөр юу хэхэбши? Лепешкотой байбал туража үхэхэгүйлши гэжэ бодомжолбо. Тиигээд харюусаба:

— Мүнгэ эдихэ бэшэш. Андалдахагүйб.

Баян һулэ үлэбэ. Тиигээд мэшээгтэй мүнгэеэ тэбэриһэн зандаа туража үхэһэн байгаа.

Абида СОДНОМОВ буряадшалба.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—«Манай саад». 10.05—«Хүн. Газар дэлхэй. Юртэмсэ». 11.05—Исландиин университедэй хоорой концерт. 11.25 — Эрхүүгэй уран зохёолшод. 12.00—Худалдаа наймаанай һонин. 12.30—1937-38 онуудта хардалга мүрдэлгэдэ ороһон итальян бүлэнүүдэй хуби заяан тухай. 13.15—«Был месяц май»—уран һайханай фильм. 15.05—«Спектр». 15.35—Ан амитадай аймагта. 16.40—«Москва — Ленинград — Кемерово»-гэһэн теле-хүүргэ. 17.40 — «Предательница»— уран һайханай фильм. 19.20—Фотоконкурс. 19.25—«Паломники» — баримтата фильм. 19.55—Ласхоорондын шэнжэлэл. 20.40—Мультфильм. 21.00—«Дуулаябди, нүхэдүүд» 23.00—Время. 23.30—«Гэр бүлын телевикторина. 00.35—Мүнөөдэрэй Польшын шиидхэгдээгүй асуудалнууд тухай. 02.05—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20—«Жизнь прекрасна»—уран һайханай фильм. 11.00—Мультфильм. 11.15 — Футболоор дэлхэйн чемпионат. Австриин ба Чехословакиин команданууд. 12.15 — Футболоор дэлхэйн чемпионат. ФРГ-гэй ба Араб Нэгэдэмэл Эмирадуудай суглуулагдамал команданууд. 14.45—Хүгжэмэ... канал. УЛААН-ҮДЭ. ... «Зүүн Сибирь» — киножу... 16.55—Дүрэ булялдаа... рилдаагаар СССР-эй ... чемпионадһаа репортаж... СКВА. 21.00—«Амгалан ... согты, багашуул» 21... дээсэлэй программа. ... Футболоор дэлхэйн чем... Бразилиин ба Коста-Рика... луулагдамал команда... 02.00—Мэдээсэлэй про... мын үргэлжэлэл. Һуулэ... «Гибель 31-го отдела»... һайханай фильм. 1-дэхи, ...хи сери.

Редакторай орлогша
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИ...

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

СССР-эй Верховно Соведэй, РСФСР-эй Верховно Соведэй сессинүүдэй хүдэлмэриин тоосоон газетын мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи хуудаһанда үгтэбэ.

Профсоюзуудай областной соведэй түрүүлэгшэ Н. А. Розановтой хэһэн хөөрэлдөөн «Правительствын декларацинайдал түрүүлнэгүй» гэһэн гаршагтай. Гуримшуулагдадаг дэлгүүрэй экономикодо орохо ушартай холбоотой документнүүдэй правительствын абаһан тухай — хөөрэлдөөнэй гол удха.

Агропромой профсоюзуудай хүдэлмэрилэгшэд Буркоопсоюзай сэхэ наймаанай гуримүүдые буруушаана. Сэхэ худалдаа наймаан хадаа мяха тушаагшадые урмашуулгада зорюулагдаха ёһотой.

«Соведүүд — арадай засаг» — республикын Верховно Соведэй мэдээсэлэй таһагые даагша В. Базаровай номерто толилогдоһон статья иимэ гаршагтай. Республикын Верховно Соведэй Саг үргэлжын комиссинүүдэй зүблөөн тухай тэрэ бэшэнэ.

Газетын хоёрдохи хуудаһанда толилогдоһон «Үгытэй ядуу ажаһуухада зоболонтой» гэһэн гаршагтай материал уншагшадай анхарал татаха. «Дальстальконструкция» трестын Буряадай СМУ-гай ажалша коллективэй соведэй түрүүлэгшэ, кранай машинист А. Заболотный — тус материалай автор. Бэеэ даагаад хүдэлдэг гуримда орохо арганууд тухай тэрэ һанамжануудаараа хубаалдана.

«Правда Бурятии» 1989 оной октябриин 19-нэй номерто газетын хүдэлмэрилэгшэ байһан А. Ф. Прейзнер-Шандаровай тухай дурсалгануудые толилоо һэн. 1941 оной декабрьда тэрэ арестовалуулһан байгаа. СССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй арадай комиссарай дэргэдэ болоһон онсо зүблөөн дээрэ абтаһан шиидхэбэриин ёһоор 1942 оной августын 26-да тэрэ Улаан-Үдэдэ буудажа алуулһан байгаа. Тэрэнэй түрэлхидэй хуби заяан тухай мэдээсэлнүүдые олоогүй байгааб.

«Субботын үдэрэй галхан»— дүрбэдэхи нюурта.

Кино, театрнуудта

Театр оперы и балета (гастроли Красноярского театра муз. комедии)

«Сказка о Буратино и коварной Бабе-Яге»— в 10, «Сильва»— в 19.

«Дружба»

«Кавказская пленница, или Новые приключения Шурика»— в 10, «Черная роза — эмблема печали, красная роза — эмблема любви» (2 с.)— в 15, 20-50, «В городе Сочи темные ночи» (2 с.)— в 12, 18-10.

«Прогресс»

Красный зал — «Авария» — дочь мента»— в 9-30, 11-30, 13-30, 15-30, 17-30, 19-30, 21-30.

Зеленый зал — «Тандем»— в 10, 13-20, мультфильмы — в 11-50, «Имя розы» (2 с.)— в 15-20, 18-10, 20-40.

«Родина»

«Да здравствует Серваç!»— в 10, 16-30, «Имя розы» (2 с.)— в 11-20, 14, 18-10, 20-40, «...мужем за мафией»— ...

«Октябрь»

«Несуразные каникулы»— ... 40, 14, «В городе Сочи темные ночи» (2 с.)— в 11-20, 30, 13-10, 20-30.

«Восток»

«Дай, лапу, друг»— в ... «Авария»— дочь мента»— ... 17, 19, 21.

«Байкал»

«Я уже не боюсь»— ... «Месть и закон» (2 с.)— ... 30, 21.

«Аршан»

«Лыжные гонки» (2 с.)— ... «Ситара» (2 с.)— в 18-30...

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР Директор 2-40-45
Н-00408. Заказ 138.